

MALİ ÖZERKLİK VE MALİ TEVZİN AÇISINDAN YEREL YÖNETİM VERGİ GELİRLERİNİN KİŞİ BAŞI GELİR VE EKONOMİK BÜYÜME İLE KARŞILIKLI NEDENSELLİK İLİŐKİŐİ: SEÇİLMİŞ OECD ÜYESİ ÜLKELERDE MALİ YERELLEŞME ÜZERİNE BAZI ÇIKARIMLAR

A TWO-WAY CAUSALITY BETWEEN LOCAL GOVERNMENT TAX REVENUE AND ECONOMIC GROWTH VARIABLES ON THE BASIS OF FISCAL DECENTRALIZATION AND FISCAL EQUALIZATION: SOME FISCAL AUTONOMY ANALYSES FOR THE SELECTED OECD COUNTRIES

Dr. Öğr. Üyesi Selçuk Çağrı ESENER

Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Maliye Bölümü

cesener@bandirma.edu.tr

ORCID: 0000-0002-5722-9549.

Öz

Bu alışma, mali desantralizasyon ve iktisadi büyüme arasında herhangi bir nedensellik ilişkisinin olup olmadığını ve eğer varsa bunun yönünü incelemeyi amaçlamaktadır. Bilinen teorik ve ampirik literatür mali yerelleşme süreçlerinin bir şekilde ekonomik performansı olumlu etkileyeceğini varsaysa dahi ekonomik büyüme değerlerinin mali yerelleşme faaliyetlerini destekleyebileceğini göz ardı etmiştir. İlgili alanı, yöntemi ve örneklemi itibariyle farklı olmayı amaçlayan bu çalışmada, geniş bir teorik altyapı araştırması sonrasında 18 ülkenin 1991-2015 yılları arasındaki çeyrek asırlık dönemine ait veri setiyle Bootstrap Panel Granger Nedensellik sınaması gerçekleştirmiştir. Bulgular, her iki değişkenin de farklı ülkeler için birbirinin nedeni olabildiğini göstermektedir. Sonuçlara göre, Kanada, Fransa ve Japonya'da desantralizasyon GSYİH değişkenlerini etkilerken Macaristan, Polonya ve Avustralya'da ise bunun tersi bir durum söz konusudur. Öte yandan, çalışmada, iki değişkenin birbirini anlamlı düzeyde etkilemediği tespit edilen (Türkiye dâhil) ülkelere dair de maliye politikası özelinde birtakım çıkarımlar yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Desantralizasyon, Mali Tevzin, Yerel Vergiler, Ekonomik Büyüme, Bootstrap Panel Granger Nedensellik

Abstract

This study examines the existence and direction of the panel causality between different fiscal decentralization and economic growth variables. The well-known theoretical and empirical literature has assumed that the fiscal decentralization process somehow causes economic growth, but has mostly ignored the possibility of economic growth can cause and change the decentralization levels as well. With its different point of interest, methodology and samples; the study applies the Bootstrap Panel Granger Causality Test to the data from 18 countries between 1991-2015 and finds that both fiscal decentralization and economic growth causes each other in different countries with relatively significant levels. According to the results, the tested variables of fiscal decentralization cause GDP and GDP per capita growth in Canada, France and Japan while in Hungary, Poland and Australia 'vice versa' effect happens. Further to that, some fiscal policy assessments are also done as a conclusion for the countries (like Turkey) which fiscal decentralization has no or less effect in either way.

Keywords: Decentralization, Fiscal Equalization, Local Taxes, Economic Growth, Bootstrap Panel Granger Causality

1. GİRİŐ

Son eyrek asırlık süreçte, küreselleŐme faaliyetlerinin gelişmesine paralel bir biçimde kamu hizmetlerinin en azından ilkesel olarak yerelden yönetilmesi görüşü dünyada hâkim olmaya başlamıştır. Hizmette yerellik ya da subsidiarite ilkesi olarak adlandırılan bu bakış açısının üniter ya da federal yapıdaki ülkelerde gerçekleşme şekilleri ülkelerin merkezizetçi yönetim esaslarını benimseyip benimsememesiyle doğru orantılı biçimde ilerlemiştir. Değinilen gelişmelerin, siyasi anlamda değilse dahi yerel kamu yönetimlerinin idari ve mali otonomi gücünü artırdığı da pek çok çalışmada üzerinde durulan bir olgu haline dönüşmüştür. Gerek gelişmiş gerekse de gelişmekte olan ülkeler, hizmette yerelleşme ve bunun neden olduğu mali yerelleşme fikirlerine özellikle 90'lı ve 2000'li yıllarda bağlı kalmışlar ve ülkelerdeki maliye politikası araçlarını buna göre şekillendirmişlerdir. Ancak, 2008 Küresel Mali Krizi sonrasındaki on yıllık süreçte birçok ülkede âdem-i merkezizetçilik sekteye veya farklılaşmaya uğramış; yeni kanun ve yerel politikalarla sayıları azaltılarak daha etkin işlediğine inanılan 'yerel merkezizetçileŐme' olarak da nitelendirilebilecek büyükşehir belediyeciliği gibi yapılara yönelim sergilenmiştir. Bu durum, sayısı artırılan büyükşehirlerde görece bir gelir artışını da beraberinde getirirken yerel yönetimin ve belki de yerel demokrasinin nüvesini oluşturan köy, il özel idareleri ve belediyeleri daha az yetki, sorumluluk ve dolayısıyla gelirle karşı karşıya bırakmıştır.

Aynı doğrultuda, gerçek dünyada etkinliği halen tartışılır olmakla birlikte; mali tevzin, mali yerelleşme veya mali özerklik başlıkları altında on yıllardır irdelene gelen olguların uygulama alanı bularak birer gerçeğe dönüşebilmesi halinde üniter yapıdaki devletlerin daha etkin bir mali yapıya kavuşabileceği ve kamu kesiminin 'hantallık' olarak adlandırılan bürokratik sarmallardan sıyrılabileceği varsayılmaktadır. Aynı gelişme, federatif yapıdaki devletlerde ise merkezi planlama ve benzeri merkezizetçi uygulamaların başarısına olan inancın yokluğu nedeniyle zaten başlı başına birer realite konumundadır. Bu yönden bakıldığında, desantralizasyon faaliyetleri kamu kesiminin nasıl organize edildiği ve büyüme ile refah için nasıl fırsatlar yarattığı konularıyla da yakından ilintili görünmektedir.

Merkezi yönetimden mahalli idarelere görev, yetki, gelir ve sorumluluk *-ki vergilendirme ya da oran deėiŐtirme yetkileri de buna dâhildir-* devredilmesi süreçlerini, yerel yönetimlerin yerel halka taleplerini sorarak katılımcılık ve yönetişimi teşvik edeceği ön savı takip etmektedir. Bu şekilde, parçadan sağlıklı bir bütüne varılabileceğine dair önermeler silsilesi ve oluşturulan teorik çerçeve, eğer doğruysa, zamanla yerel demokrasi güçlenecek ve demokrasinin güçlenmesi ise yerelden tüm ülkeye gelir ve refahın artmasını sağlayacaktır. Öte yandan, bölgesel otonomideki artışların makul düzeylerin ötesine geçmesi (merkezkaç tarağgiri güçleri tetikleyebileceği için), başkaca politik sorunları beraberinde getirebilir. İdari ve mali özerklik adımlarıyla başlayan süreç, siyasi bir boyut kazanmaya başladığı ölçüde sözü edilen etki artacak; bu ise, özellikle üniter yapıdaki ülkelerin maliye politikalarının bütüncül yapısı üzerinde zarar verici etkiler yaratabilecektir.

Halka 'görünür' hizmet götüren nihai birimlerin yerel yönetimler olduğu günümüzde geniş bir alanda kabul görmektedir. Mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlar ötesinde, günümüzde, yerel yönetimlerin; demokrasi, iktisadi kalkınma ve/veya büyüme, yoksulluğu azaltma, beşerî sermayenin kalitesinin artırılması, kamu sektöründe etkinliğin sağlanması, katılımcılık, saydamlık, hesap verilebilirlik, makroekonomik istikrar, mali sürdürülebilirlik ve benzeri sosyoekonomik gerekçelerle de bir noktada etkileŐim halinde olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak, sözü edilen bu hedeflere ulaşmak için bir yandan yerel yapı güçlendirilirken diğer taraftan merkez-yerel dengesinin gözetilmesi, devletin ana iskeletini oluşturan kurumsal ve politik yapıların ülkeler nezdinde zedelenmemesi gerektiği de aşikârdır.

Bu çalışma, genel çerçevesi yukarıda çizilmeye çalışılan yerel yönetimler ile merkezi yönetimler arası ilişki özelinde ve mali paylaşım düzeyinde, yerel vergilerin üç ayrı formuyla GSYİH'in iki ayrı varyasyonunun karşılıklı nedensellik ilişkilerine odaklanmaktadır. Seçilmiş 18 OECD ülkesi ve 25 yıllık zaman periyodunu kapsayan dengeli panel veri seti üzerinden yapılacak 12 ayrı model ve analizle iki bağımlı ve üç bağımsız değişken sınanacak; elde edilecek bulgular üzerinden politika yapıcılar ile bilim adamlarına yol gösterici çeşitli sonuçlara ulaşılabileceği

değerlendirilmektedir. Analize konu ülkeler; G7 ülkeleri, PIIGS olarak adlandırılan 2008 Küresel Mali Krizi sonrasında yüksek borç seviyeleri ve kamu kesimi sorunlarıyla yüzleşen Avrupa ülkeleri, geçiş ekonomileri de denilen ve Berlin Duvarı'nın yıkılışını takiben çöken bazı Doğu Bloku ya da Demirperde (Varşova Paktı) ülkeleri, Asya Kaplanları grubunun başlıca temsilcisi Güney Kore'dir. Bu ülkelerin yanı sıra dünya ölçeğinde bütüncüllüğü yakalamak adına iktisaden oyunu değiştirdiği düşünülen ve verisi eksiksiz olarak bulunan kendi bölge ve gelir grupları içerisinde yüksek ekonomik büyüme yakalamış bazı gelişmiş ve gelişmekte olan başat ekonomilere (Avustralya, Hollanda, Meksika ve Türkiye) çalışmada yer verilmiştir.

2. TEORİK ÇERÇEVE VE AMPİRİK LİTERATÜR ÖZETİ

2.1. Teorik Çerçeve

Maliye ilmi içerisinde klasikleşen teorisinde Charles Tiebout (1956), vatandaşa yakınlık ve bilgi edinebilme gibi avantajları dolayısıyla mahalli müşterek nitelikteki kamusal mal ve hizmetlerin yerel yönetim birimleri tarafından üretilmesinin etkin olacağını; yine aynı nedenle, ekonomik büyüme ve kalkınmayı sağlamanın da mali yerelleşme ya da âdem-i merkeziyetçilik¹ olgularından geçtiğini belirtmektedir. Bu çerçevede, kamusal mal ve hizmetlere olan talep nedeniyle ortaya çıkan işgücü hareketliliği ve bölgelerarası rekabet, aynı zamanda mahalli idarelerin yerel halkın sorunlarını dinleme ve çözüme becerisini de geliştirecektir (Tiebout, 1956; Musgrave, 1959; Oates, 1972). Aksine, az sayıda vatandaşın ilgilendiği ve çok daha azının konu hakkında bilgi sahibi olduğu süreçlerin yaşandığı bir ülkede, bütçeleme süreçlerinin demokratikleşme, yönetim² veya bütçe hakkı³ için olmazsa olmaz bir doküman olduğunun dile getirilmesinin kâğıt üstü ötesinde herhangi bir anlamı olmayacaktır. Eğer bu önermeler doğruysa, yerel düzeyde yapılacak reformlar, mali saydamlık ve hesap verilebilirlik sayesinde toplum görevlendirmiş olduğu yerel vekillerinin, kendisi için ne düzey ve kalitede mal ve hizmet ürettiğini denetlemiş olacaktır. Vatandaşlar yine aynı yol vasıtasıyla demokratik katılım mekanizmalarını devreye sokarak sadece seçim dönemlerinde değil, asil-vekil ilişkisini⁴ süreç içerisinde de görüşleriyle şekillendirme şansına sahip olabileceklerdir. Bu anlamda, genel olarak kamu idaresinde özelde ise yerel yönetimlerde bilgi edinimi, katılımçılık ve şeffaflık gibi olguların güçlendirilmesiyle harcama ve gelir kalemlerindeki olası yolsuzluklar en aza

¹ Yerel yönetimler özelinde süregelen tartışmalarda iki amacın birbirine karıştırıldığı düşünülmektedir: i) Yerel yönetimleri güçlendirerek merkeziyetçilikten doğabilecek olası sakıncaları ortadan kaldırmak; ii) Merkeziyetçilikten vazgeçerek devlet örgütlenmesinde âdem-i merkeziyetçilik ilkesini devreye sokmak. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesiyle âdem-i merkeziyetçilik sıklıkla birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Bu kargaşa, yalnızca günümüze ait de değildir. Merkeziyetçilik ve âdem-i merkeziyetçilik, Türkiye'de 1900'lerin başında Hürriyet ve İtilaf ile İttihat ve Terakki hareketleri arasında yaşanan tartışmaların da başlıca konularından birisidir. Ancak, yaşanan bu tartışmalarda esas nokta, illerin yönetimi üzerinedir (Güler, 2000). Dolayısıyla, yerinden yönetim açısından günümüzden farklı olarak ön planda olan belediyeler değil, illerdir.

² Yönetişim, geleneksel devlet yetkilerinin tüm seviyelerde (iktisadi, siyasi ve idari) yönetsel otorite tarafından özel sektör ve sivil toplumu da kapsayacak bir biçimde; vatandaşların hak, talep ve yükümlülüklerini (farklılık noktalarını da gözeterek ve/veya onlara araboluculuk ederek) bir arada kullanmayı ifade etmektedir (UNDP, 1997: 4). Bu olgu ile katılımçılık, saydamlık, hesap verebilirliğin artacağı değerlendirilmektedir (Hussain, 2014).

³ Bütçe hakkı, vergi isyanları sonrası ilk kez 1215 yılında Magna Carta ile kralın vergi koyma ve harcama yapma yetkisinin sınırlandırılmasıyla ortaya çıkmıştır. Sözü edilen vergileme yetkisinin, vatandaşlara ait olmasını ifade etmektedir. Günümüzde, halkın seçtiği yasama organının (parlamentonun) onayıyla yürütme organının gelir toplama ve harcama yapma hususlarında izin ve yetki alması yine bu kavramın bir sonucudur.

⁴ Demokratik ülkelerde kamu gelirinin toplanması ve kullanımına izin verilmesi, ülke halkının hakkı olmakla birlikte, temsili demokrasilerde bu hak, halkın oylarıyla seçilen kişiler tarafından kullanılmaktadır. Kamu kaynağının ne miktarda ve amaçla kullanılacağına tespitiyle bunun gereğinin yapılması, bütçe süreciyle yürütme erki tarafından gerçekleştirilmektedir. Bir diğer ifadeyle, parlamentolar harcama ve gelire dair denetim yetkisini bütçe hakkından almaktadır (Atiyas ve Sayın, 1997: 4-9). Bütçe süreci, nihai bir karar ile bütçe kanunlarına bağlanmakta; bu kanunlar toplumun önceliklerine göre hizmetlerin gerçekleştirilmesine ve finanse edilmesine yönelik eylemlere dönüştürülmektedir. Bu yönüyle bütçe, yönetenle yönetilen arası hesap verme sorumluluğunu gösteren ve siyasal erk sahibi seçilmişler ile seçen vatandaşlar arasındaki *asil-vekil* (principal-agent) ilişkisini somutlaştıran mekanizma olmaktadır. Bu ilişki sistematüğünde, (merkezi veya yerel düzeyde) kamu hizmetini sunanlar vekil iken, hizmet talep edip kaynak tahsis edenlerse asil statüsündedir (Yılmaz ve Biçer, 2010: 206-207). Aynı zincir içerisinde, uygulayıcı üçüncü bir ajan olarak bürokratların da siyasetçilere karşı yönetsel sorumluluğu (vekil) bulunmaktadır. Bu nedenle siyasi "vekil" durumundaki politikacılar, aynı zamanda yönetsel anlamda da "asil" olmaktadır.

indirgenebilecek, yönetimde istikrar artacak⁵ ve böylelikle mali düzeyde inovasyon yaratılmış olacaktır (Arnstein, 1969; Heald, 2012; Esener, 2018). Tiebout Hipotezi ve ayaklarıyla oylama görüşünün⁶ savunucularına göre, ‘ortak akıl’, desantralizasyon ve yerel düzeyde bütçeleme ile iktisadi büyümenin sağlanabileceği üzerinde fikir birliğine varmış görünmektedir.

Ancak literatürde bu bakış açısını doğrulayan çeşitli çalışmalar olduğu gibi (Desai, Freinkman & Goldberg, 2005; İmami, 2005; Buser, 2011) karşısında duran (Davoodi & Zou 1998; Morgan 2006, 2007; Bodman 2011) çeşitli çalışmalar da bulunmaktadır. Bu septik yaklaşım genellikle, yerinden yönetim birimlerinin güçlenmesinin pratikte ortaya çıkardığı mali açıklardan, etkin işlemeyen yerel karar mekanizmalarından, yönetişimin içsel maliyetlerinden, yolsuzluklardan ve ulusal pazarın bölünmüşlüğüne yaratacağı negatifliklerden⁷ beslenmektedir (Prud’Homme 1995; Yang 1997; Young 2000). Thornton’a göre (2007), mali yerelleşme ile kastedilen otonomi, özerklik ya da self determinasyon hakkı kamu gelirlerinin bölüşümü üzerinden tanımlandığında ekonomik büyüme üzerinde herhangi bir etkiyle karşılanması beklenmemelidir. Yine; siyasal, idari ve mali özerkliğin teoride belirli düzeylerde yakın ilişki içerisinde olduğu düşünülse de Ezcurra & Rodríguez-Pose (2013) yapmış oldukları çalışmada siyasi özerklik ve dolayısıyla mali özerklik ile ekonomik büyüme arasında herhangi bir anlamlı ilişki tespit edememişlerdir. Bunun ötesinde, Enikolopov & Zhuravskaya (2007) merkezi politik kurumların mali yerelleşmenin kaderini belirleyen ana unsur olduklarını; ülkede, ancak hesap verilebilirlik vasfını koruyan güçlü bir merkezi parti sisteminin bulunması halinde yerel destek gruplarının etkin işleyebileceğini belirtmektedir.

Görece yakın tarihli diğer iki çalışmada Rodríguez-Pose & Ezcurra (2011) ile Baskaran & Feld (2013), OECD ülkeleri için desantralizasyon faaliyetlerinin iktisadi büyüme değerleri için negatif etkilere yol açtığını belirtmektedirler. Nguyen & Anwar (2011) yapmış oldukları çalışmada Vietnam özelinde gelir yönüyle mali tevzin⁸ ile iktisadi gelişme arasında pozitif ancak aynı ilişkiye kamu harcamaları yönüyle bakıldığında ise negatif istatistiksel ilişki ile karşılaşmışlardır. Yine Gemmill, Kneller & Sanz (2013) da çalışmalarında OECD üyesi ülkeler için benzer bir şekilde bağımlı ve bağımsız değişkenler arası farklı yönde istatistiksel ilişkiler tespit etmişlerdir.

Öte yandan, Thomas Hobbes’un Leviathan’ına⁹ atıfla Brennan & Buchanan (1980), mali yerelleşmenin bir gereğini de “devletin optimal büyüklüğü” olgusu ile açıklamaktadırlar. Bu olguya, iktisadi ve mali yazın içerisinde “Leviathan Hipotezi” adı verilmektedir. Varsayıma göre, hizmetlerde yerelleşme arttıkça merkezi yönetimin genişleme alanları daralacak ve böylelikle hantal devlet yapılarının ortaya çıkması önlenmiş olacaktır. Bu bakış açısını destekleyen ampirik bir literatür

⁵ Kamu mali yönetiminde istikrar, iktisadi büyüme açısından en önemli olgulardan birisidir. Esener & İpek (2018) yapmış oldukları çalışmada, kamu harcamalarının etkin alanlara yönlendirilememesi ve artan yolsuzluklar nedeniyle büyümenin sektöre uğrayabildiğini; aksine, hükümet istikrarlılığındaki artışların ise bu değerleri olumlu etkilediğini tespit etmişlerdir.

⁶ Tiebout, optimalitenin gerçekleşmesi ve hizmetlerin bedellendirilmesinde yerel görev ve yetki alanı içindeki nüfus büyüklüğünün ve hizmet alanındaki en az maliyetin denkleştirilmesi gerektiğini belirtir. Ölçek ekonomilerinin varlığı, optimal görev ve yetki alanının çizilmesini zaruri kılmaktadır. Bu unsura göre de yerel halk mutluluk düzeyini yansıtarak hizmet bölgesinden ayaklarıyla oylama veya göç etme süreçlerini gerçekleştirecektir (Tiebout, 1991; Falay, 2011: 89).

⁷ Mahalli müşterek kamusal mal ve hizmetlerin dağıtımında zaman içerisinde oluşacak olası bölgesel farklılaşma ve dengesizlikler bu duruma en iyi örnektir.

⁸ Mali tevzin veya mali paylaşım, literatürde yerelleşme ya da yerel idari ve mali özerkliğin bir diğer ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk maliye literatüründe merkezi idare ile mahalli idareler arasında meydana gelen gelir ve gider bölüşümü (dolayısıyla yetki ve sorumluluk paylaşımı), 1940’lardan bu yana “mali tevzin” başlığı altında incelenmiştir. Mali yazına F. Neumark ile giren bu kavram, Almanca’daki “finanzausgleich”, Fransızca’daki “compromis fiscal” ve İngilizce’deki “intergovernmental fiscal relations” kavramlarının karşılığıdır (Daha fazla bilgi için bkz., Nadaroğlu, 2001: 52, 53).

⁹ Thomas Hobbes, 1651 yılında İngilizce baskısı yapılan ve “Leviathan” adını taşıyan eserinde devletsiz bir hayatı korku dolu, hayvani ve kısa olarak nitelendirmektedir. Hobbes devleti, en azından tanım olarak, hiçbir zaman adaletsizliğin ve zalimliğin kaynağı olarak görmemiştir. Kitabının adını, Leviathan, gerçek veya hayal ürünü bir deniz canavarı şeklinde tanımlaması Hobbes’un çelişki içinde olduğu intibamı yaratmıştır. Hobbes, Leviathan ismini “Yahudi İncili’nin” (Book of Job) kırk birinci bölümünden almıştır. Söz konusu bölümde Leviathan, ‘Gururun Kralı’ olarak ifade edilmiştir. Kitapta, aşırı gurur, insanlar arasındaki kavganın kaynağı olarak gösterilmiş ve Leviathan, canavar devletten daha çok insanların içindeki bir canavar olarak tanımlanmıştır (Hobbes, 1839; Tosun, 2007: 75-76). Kamu Tercih Okulu ise bu kavramı devlet açısından lanetli bir terim olarak ele almış; kamu sektörünü, hantallaşma ve yolsuzluğun gerekçesi olarak görmesi nedeniyle istenmeyen veya en azından sınırlandırılması gereken bir canavar olarak değerlendirmiştir (Daha fazla bilgi için bkz., Buchanan, 1975).

bulduğu gibi (Nelson, 1987; Marlow, 1988; Grossman, 1989; Grossman & West, 1994; Feld, Kirchgassner & Schaltegger, 2003; Fiva, 2006) karşısında duran ya da nötr sonuçlara ulaşan çalışmalar da (Oates, 1985; Oates, 1989; Stein, 1999; Yeung, 2009) mevcuttur. Hatta bu alandaki öncü çalışmalardan bir diğeri olan Rodden'a (2003) göre, artan yerel harcamalar eğer merkez ile mahalli idareler arası kaynak aktarımı ve diğere destekler vasıtasıyla artırılıyor ise Leviathan Hipotezi'nin ortaya çıkışının ne yapılırsa yapılsın durdurulamayabileceği söylenebilir.

Tablo 1: Yerinden Yönetim veya Âdem-i Merkeziyetçilik Süreçlerinin Boyutları¹⁰

Siyaset Bilimi	Kamu Yönetimi ve Maliye	İktisat ve Maliye
1. Yerel tercihlerin ifade ve temsiline müsaade eden bir sistem oluşturulması	1. Alt kademe yönetimlerin merkezi yönetim karşısında ülke gerçeklerine denk düşecek ölçü ve düzeyde otonomi elde etmesinin sağlanması	1. Yerel nitelikteki gelirlerin kaynakları ve düzeylerinin tespiti
2. Yerel tercihlerin birer politika kararına dönüşümüne müsaade eden bir sistemin oluşturulması	2. Alt kademe yönetimlerin gerek merkezi yönetime gerekse de vatandaşlar karşısında hesap verebilir olmasının sağlanması	2. Yerel nitelikteki harcama hedeflerinin belirlenmesi
	3. Kamu politikalarının uygulanmasında etkinliğin kontrolünün sağlanması	

Teorideki bu değerlendirmelerin uygulamadaki yansımalarına bakıldığında, özellikle federal yapıdaki ülkelerin öncülük ettiği ve üniter yapıdaki devletlerin ise bu sürece bazı şartlarla bir noktaya kadar katılım sağladığı görülmektedir. ABD özelinde, Tiebout Hipotezi sonrasında James Buchanan'ın öncülüğünü üstlendiği Virginia Politik İktisat Okulu'nun öğretisi (Kamu Tercih Teorisi ve Anayasal İktisat) haline dönüşen hizmette yerleşme, mali tevzin ve yerel yönetimlerde mali yapının dönüşümü konusu karmaşık devlet yapılarının bir bütünü olan Avrupa Birliği üyesi ülkeler açısından da büyük bir öneme sahiptir.

AB'nin ekonomik birliktelikten siyasi birliktelik patikasında ilerlemiş olduğu yolda yerellik olgusunun yadsınamaz payı olmuştur. Avrupa Birliği'nin yerindenlik (subsidiarity) ilkesini kabul etmesinin ötesinde, bölgesel eşitsizlikler üzerine yürüttüğü programları söz konusu sürecin gelişmesini hızlandıran temel adımlar olmuştur. Avrupa Birliği'ne katılacak olan ülkeler açısından, uyum sürecinde AB mevzuatına göre yapılması gereken değişiklikler ve düzenlemeler '*Yerel Yönetimler Özerklik Şartı*' çerçevesinde şekillenmektedir. Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile yerelin hakları mevcut yasalar çerçevesinde güvence altına alınırken, idarelerin kendilerine verilen görevleri istenilen düzeylerde ifası için yeterli düzeyde mali kaynakla desteklenmeleri genel ilke olarak benimsenmiştir (Emil & Yılmaz, 2005: 261-262).

Son yarım asırlık süreçte dünyada diğere pek çok merkezi yönetim birimi de idari, mali veya politik açıdan yerel yönetim birimlerine belirli ölçülerde görev ve yetki devri gerçekleştirmiş ve gerçekleştirmeyi sürdürmektedir. Garman, Haggard & Willis (2001), yapmış oldukları bir çalışmada inceledikleri 75 gelişmekte olan ülkenin %80'inden fazlasının bir biçimde bu yerleşme faaliyetlerinin içerisinde yer aldığını söylemektedir. Yine, gelişmiş statüdeki diğere ülkelerde de durum pek farklı görünmemektedir. Hooghe, Marks & Schakel (2010), 42 demokrasi ve yarı demokrasi için yaptığı çalışmada 1950'lerden bu yana ülkelerin %70'inin desantralizasyon önceleyen politikalara giderek önem verdiğini belirtmektedir. Bu çerçevede, âdem-i merkeziyetçilik ile kişi başı gelir artışları ve iktisadi büyüme arası ilişkiyi odağa alan kuramsal literatür süreç içerisinde kendisine ait deneysel literatürü de oluşturmaya başlamıştır.

¹⁰ Özerklik süreçlerinin gelişimine ve boyutlarına dair tablonun oluşturulmasında Mozorov'dan (2017: 3) yararlanılmıştır.

2.2. Ampirik Literatür

Özellikle son yirmi yıllık süreçte mali desantralizasyon ve iktisadi büyüme arası ilişkileri inceleyen ampirik çalışmaların sayısında artış yaşanmıştır. Her ne kadar sözü edilen çalışmalarda yerelleşmeyi gösteren değişkenler ve uygulanan metodolojik altyapı bir ölçüde birbirinden farklılaşsa da belli başlılarının kısaca irdelenmesi çalışmamızda öngörü sağlanması açısından yol gösterici olacaktır. Yapılmış geçmiş analizlerde âdem-i merkezîyetçilik düzeylerini tespit için genellikle seçilen ülkelerin yerel vergi gelirlerinin veya kamu harcamalarının çeşitli formlarının kullanıldığı görülmektedir.¹¹ Kimi zaman vekaleten kullanılan bu değişkenler ile ekonomik büyüme değerleri veya kişi başı gelir seviyeleri arasında pozitif bir ilişkiye rastlanırken kimi zaman ise bunun aksi yönde veya nötr bir istatistiksel ilişki gözlemlenmiştir.¹²

Tablo 2: Mali Tevzin ve Ekonomik Büyüme Arası İlişkiye Dair Ampirik Literatür

Çalışma	Zaman Dilimi	Ülke Sayısı	Ülke Grubu*	Yöntem**	Etki***
Davoodi & Zou, 1998	1970–1989	46	G.Ü.–G.O.Ü.	Panel	Negatif
Woller & Phillips, 1998	1974–1991	23	G.O.Ü.	Panel	Yok
Zhang & Zou, 1998	1980–1992	28	Çin Eyaletleri	Panel	Negatif
Castles, 1999	1960–1992	21	G.Ü.	OLS	Yok
Xie, Zou & Davoodi, 1999	1948–1994	50	ABD Eyaletleri	OLS	Negatif
Thiessen, 2000	1975–1995	26	G.Ü.	OLS	Hem pozitif hem negatif
Akai & Sakata, 2002	1992–1996	50	ABD Eyaletleri	OLS	Pozitif
Ebel & Yılmaz, 2002	1997–1999	6	G.O.Ü.	Panel	Pozitif
Thiessen, 2003	1973–1998	25	OECD	OLS	Pozitif
İimi, 2005	1992–2001	51	G.Ü.–G.O.Ü.	OLS	Pozitif
Martinez-Vazquez & McNab, 2006	1972–2003	66	G.Ü.–G.O.Ü.	Panel	Negatif
Enikolopov & Zhuravskaya, 2007	1975–2000	75	G.O.Ü.	OLS	Yok
Thornton, 2007	1980–2000	19	G.Ü.	OLS	Yok
Qiao, Martinez-Vazquez & Xu, 2008	1985–1998	28	Çin Eyaletleri	Panel	Pozitif
Akai, Hosoi & Nishimura, 2009	1992–1997	50	ABD Eyaletleri	Panel	Pozitif
Rodríguez-Pose & Kroijer, 2009	1990–2004	16	G.O.Ü.	Panel	Negatif
Bodman, 2011	1981–1998	18	G.Ü.	OLS+Panel	Yok
Buser, 2011	1972–2005	20	G.Ü.	Panel	Pozitif
Kwon, 2011	1975–1995	21	G.Ü.–G.O.Ü.	Nedensellik Analizi	Büyümeden yerelleşmeye tek yönlü
Rodríguez-Pose & Ezcurra, 2011	1990–2005	21	G.Ü.	OLS	Negatif
Baskaran & Feld, 2013	1975–2001	23	G.Ü.	OLS+Panel	Yok
Gemmel, Kneller & Sanz, 2013	1972–2005	23	OECD	OLS	Hem pozitif

¹¹ Sık kullanılan bu değişkenler dışında, literatürde başkaca ölçümlenelere de başvurulmaktadır. Örneğin; yerel idarelerin sayısını mali yerelleşmenin göstergesi olarak ele alan çalışmasında Stansel (2005), mali desantralizasyon ile iktisadi büyüme değerleri arasında pozitif yönde ilişkiye rastlamıştır. Yine, Stegarescu (2005) ise çalışmasında ortaya koymuş olduğu 'saflaştırılmış' yerel yönetim gelirleri değişkeniyle çalışmasını farklılaştırmıştır. Araştırma, alt yönetimlerin otonom vergi gelirleri %'si ile merkezi yönetimin toplam vergi gelirlerinin %'sini birbirine oranlama yoluna giderek 'mali yerelleşme' değişkenini oluşturmuştur. Bu çalışmada da diğer iki mali özerklik değişkeni yanı sıra (yerel vergi gelirlerinin GSYİH'e ve toplam vergi gelirlerine oranı) Stegarescu (2005) değişkeninin de sınılanması planlanmaktadır. Öte yandan, GSYİH tarafında ise hem yıllık hem de kişi başı değişimler analize dâhil edilecektir.

¹² Martinez-Vazquez, Lago-Penas, & Sacchi (2017), bu konuda çalışma tarihine kadar olan süredeki en yakın dönem meta analizini gerçekleştirmişlerdir. Mali yerelleşmeye dair geçmiş ampirik çalışmaları çok sayıda iktisadi, siyasi ve sosyal değişkenle derinlemesine ve kıyaslı biçimde irdelikleri çalışmalarında; kesin bir sonuca varılmayacağını belirtmekle birlikte, desantralizasyonun ekonomik büyüme üzerindeki nihai etkisinin olumlu olacağı yorumuna varmışlardır.

					hem negatif
Asatryan & Feld, 2015	1975–2000	23	OECD	Panel	Hem pozitif hem negatif
Filippetti & Sacchi, 2016	1970–2010	21	OECD	OLS+Panel	Pozitif
Ligthart & Van Oudheusen, 2017	1990–2007	56	G.Ü.–G.O.Ü.	OLS	Pozitif

*‘G.Ü.’ gelişmiş, ‘G.O.Ü.’ ise gelişmekte olan ülkeleri işaret etmektedir. **‘Panel’ özellikle sabit etkiler ve GMM modelleriyle yapılan çalışmaları, ‘OLS’ ise rassal etkileri baz alan panel tabanlılar da dahil olmak üzere diğer çalışmaları kapsamaktadır. ***‘İki yön’ ile ifade edilmek istenen ilgili çalışmalarda hem pozitif hem negatif etki ile karşılaşılmış olmasıdır. **Not:** Tabloda uluslararası bilinirliği görece yüksek ampirik literatüre yer verilmiştir. Ampirik olarak uygunluğuna karşın, konu özelinde taranan çalışmaların hiçbirinde bu çalışmada yararlanılacak olan Konya’nın (2006) önermiş olduğu bootstrap panel Granger nedensellik analizi kullanılmamıştır.

Tablo 2’de görülebileceği üzere, 1998 ve takip eden 15 yıllık süreç, yerel yönetimlerin mali özerkliği konusundaki çalışmaların yoğun olduğu döneme işaret etmektedir. Belki de AB üyesi bazı ülkeler ve Türkiye dahil birtakım gelişmekte olan ülkelerin yeni nesil kanunlarla (ülkemizdeki 6360 sayılı kanun gibi) 2008 Küresel Mali Krizi’nin olumsuz etkilerini hafifletmek için ‘yerel merkezileşme’ hamleleri yapması, sonraki dönemdeki bu politika ve ampirik literatür duraksamasının gerekçesi olarak gösterilebilir. Kaynak tasarrufu açısından daha az sayıda ve fakat derli toplu büyükşehir belediyeçiliği faaliyetine yöneliyor olması -ki bunun merkezileşme olarak değerlendirilerek yerel demokrasiye zarar verip vermediği de yönetim açısından halen önemli bir tartışma konusudur-, tabloya da azalan akademik çalışmalarla yansımış gibidir.

Veri seti açısından bakıldığında ise ampirik literatürde yapılan son çalışmalar 2010 yılı verilerini kapsamaktadır. Bu nedenle bu alanda da bir güncellemeye ihtiyaç olduğu aşikârdır. Yine kullanılan yöntemler itibarıyla, karşılıklı nedenselliği panel veri üzerinden test eden bilinen tek çalışma Kwon (2011) tarafından yapılmış olan analizdir. Diğer analizlerin sonuçlarına bakıldığında da gerek statik gerekse de dinamik analizler sonucunda çok karmaşık bulgular elde edildiği görülmektedir. Yerleşmenin etkilerinin pozitif veya negatif olduğunu (ya da nötr olup olmadığını) belirleyebilmek açısından bu alanda daha fazla çalışmanın literatüre katkı sağlaması gerekmektedir. Üstelik bu çalışmalarda Türkiye’nin neredeyse hiç yer almamış olması da yapılacak analizi ötekilerden farklılaştıracak bir diğer etmen olacaktır.

Sonuç olarak, kullanılacak ülke gruplarının seçimi, yöntem ve güncel zaman aralığı da dâhil olmak üzere yerel yönetimler ya da mahalli idareler maliyesine ilişkin önemli bir boşluğun doldurulabileceği değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda yapılacak analizlerde, yerel nitelikteki vergi gelirlerinin GSYİH ve kişi başı gelire olan karşılıklı etkileşimini iki bağımlı ve üç bağımsız değişken ile ‘ayrı ayrı’ zaman-mekân bütünlüğü içerisinde incelemek ve bunu bootstrap panel nedensellik analizi ile gerçekleştirmek kanaati hâsıl olmuştur.

3. DEĞİŞKENLERİN TANIMLANMASI, VERİ SETİ VE METODOLOJİ

Çalışmada yararlanılması planlanan iki adet bağımlı ve üç adet bağımsız değişken ile oluşturulacak veri setine ve uygulanması düşünülen yöntemlere dair kuramsal ve deneysel prosedüre ilerleyen alt başlıklarda yer verilmektedir.

3.1. Değişkenlerin Tanımlanması ve Veri Seti

Analizlerde, uluslararası düzeyde genel kabul görmüş kuruluşlara ait internet sayfaları üzerinden konsolide edilmiş veri setleri aracılığıyla panel veri analiz yönteminin güncel çalışmalarda kullanılan en uygun istatistiksel yöntemleri tercih edilerek tahminler gerçekleştirilmiştir. Çalışma hem veri seti hem uygulama yönüyle öncüllerinden çok sayıda farklılık içermektedir. Öncelikle OECD üyesi olan çalışmaya konu ülkeler, aynı zamanda Dünya Bankası’nın ‘Üst Orta ve Üst Gelir Grupları’ ile IMF’nin ‘Gelişmiş, Gelişmekte ve Kalkınmakta Olan Ülkeler’ sınıflandırmaları da dikkate alınarak verilerinin varlığı, uygunluğu, bütüncüllüğü şartları altında seçilmiştir. G7 ülkeleri ile PIIGS ekonomilerinin tümü, AB ile G20 üyelerinin belli başlıları ve 1989 yılında Berlin Duvarı’nın

yıkılmasını takiben Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) ve Varşova Paktı'nın (Doğu Bloku) ökmesi sonrası kapitalist sisteme entegre olma gayretinde bulunan geçiş ekonomilerinin verisi olan temsili örnekleri analizlerde kullanılacaktır. Bu ülkeler, belirli temel özellikler ve büyüklüklere haiz olmaları (nüfus, yüzölçümü, küçük ada ülkesi olmamaları, OPEC ve benzeri doğal kaynak yoğun ülkeler yerine reel üretimde bulunmaları gibi) kıstasları altında bir ya da birkaç alanda başat özellik taşıyan ekonomiler ile 2008 Küresel Krizi'nden görece yoğun etkilenen ülkelerin bir bileşkesi olarak seçilmiştir. Sözü edilen çerçevede, gelişmiş ve gelişmekte olan çeşitli ülkelerle yapılacak bu analizlerde, Türkiye ile birlikte 17 diğer önemli dünya ekonomisi de yer almaktadır. Sözü edilen ülkeler aşağıda Tablo 3'te sunulmuştur. Diğer taraftan, çalışmada dengeli panel kullanılacağından ülke verileri 1991-2015 yıl aralığı için eksiksiz biçimde elde edilmiştir.

Tablo 3: Ampirik Analizlerde İktisadi ve Mali Verilerinden Faydalanılan Ülkeler

Kanada	Japonya	Macaristan
Fransa	Portekiz	Polonya
Almanya	İspanya	Avustralya
Yunanistan	Türkiye	Meksika
İrlanda	Birleşik Krallık	Hollanda
İtalya	ABD	Güney Kore

Yukarıdaki temel şart ve varsayımlar doğrultusunda, araştırmada kullanılacak ülke verileri Dünya Bankası "*Dünya Kalkınma Göstergeleri (World Development Indicators)*" ile OECD "*Mali Yerelleşme Veri tabanı (Fiscal Decentralisation Database)*" resmi internet sayfaları aracılığıyla elde edilmiş ve yine bu veriler yazar tarafından derlenmiştir. Yine bu noktada belirtmek gerekir ki, deneye dayanan analizlerde bazı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ölçek küçüklüğü, veri noksanlığı gibi gerekçelerle; bazılarınınsa yoğun doğal kaynaklara sahip olunması ya da fiziki küçüklük gibi nedenlerle araştırma kapsamının dışarısında tutulmasının makul olacağı değerlendirilmiştir. Bu şekilde yapılacak modellemeler vasıtasıyla mahalli müşterek nitelikteki kamusal hizmetlerden merkezi düzeydeki bütüne doğru giden yol görülebilecek ve yine bunun tersine, bütünden de özelde yerel yönetimlerin yapısına dair tündengelim-tümevarım linklerinin kurulabileceği düşünölmektedir. İktisadi performans göstergeleri ile ilgili ülkelerde yerel yönetimin gücünü gösteren çeşitli değişkenler karşılıklı olarak irdeleneceği için tüm modellerin ortak sonuçlarının yorumlanmasıyla maliye politikalarına dair çıkarsamalar da yapılabilecektir. Yine bu sebeple, elde edilecek ampirik bulguların akademisyenler ve politika yapımcılar açısından yol gösterici olacağı değerlendirilmektedir. Kullanılacak veri seti ve ülke grubu ötesinde, bu verilerin tanımlanması ve ekonometrik modellerin teorik özümlemesi aşağıda sırasıyla sunulmaktadır.

Tablo 4: Verilerin Tanımlanması

Değişken	Tanımı	Kaynak
GSYH	Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla Yıllık % Büyüme (Değişim) Değerleri	<i>WDI 2018**</i>
KBGSYH	Kişi Başi Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla Yıllık % Büyüme (Değişim) Değerleri	<i>WDI 2018**</i>
LTAX*	Yerel Vergi Gelirleri/GSYİH	<i>OECD 2018**</i>
LTOT*	Yerel Vergi Gelirleri/Toplam Vergi Gelirleri	<i>OECD 2018**</i>
LCNT*	Yerel Vergi Gelirleri/Merkezi Yönetim Vergi Gelirleri	<i>OECD 2018**</i>

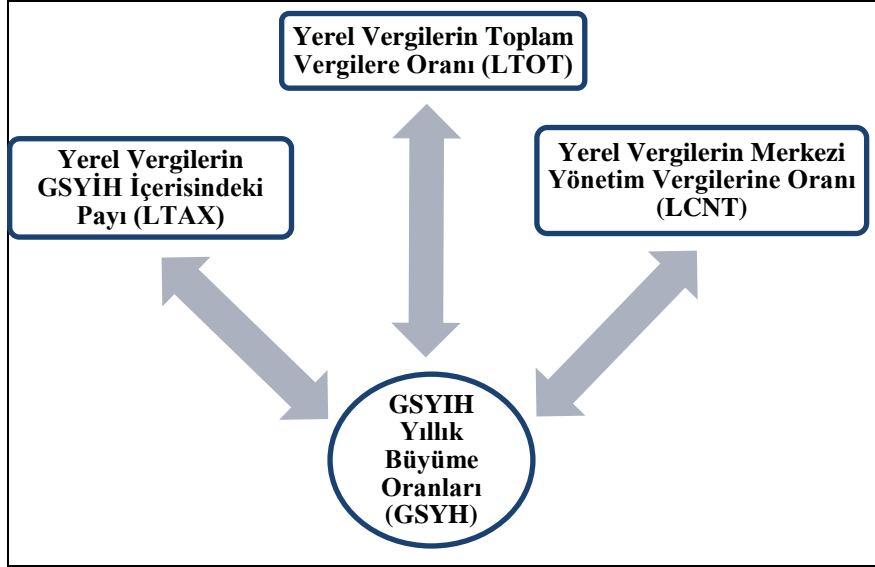
Notlar: *Yerel yönetim vergi gelirlerinin; GSYİH, toplam vergiler ve merkezi yönetim vergi gelirlerine oranları (bağımsız değişkenler) verilerin ilgili ülkeler için konsolide edilmesi vasıtasıyla yazar tarafından derlenmiş ve/veya hesaplanmıştır.

**Verilerin hazırlanmasında 'Dünya Bankası, World Development Indicators' ve 'OECD, Fiscal Decentralisation Database' resmi internet sayfaları üzerindeki veri setlerinden yararlanılmıştır.

Analize esas alınan ülkeler; başta Türkiye olmak üzere Avrupa, Amerika, Asya ve Okyanusya kıtalarından seçilmiş üst ve üst orta gelir grubundaki belli başlı ülkelerdir. Kullanılacak veri seti ise toplam 18 ülke ve 25 yılı kapsamaktadır. Yapılacak analizlerle zaman ve mekân bütüncüllüğü içerisinde yerel yönetim kaynakları ile GSYİH ve kişi başı gelir ilişkisi yakalanacak; merkezi yönetimin yerelleşmeye bakış açısına dair ipuçları elde edilecektir. Öte yandan, ampirik bulgular kompleks bir bütün olarak ele alındığında, büyük çerçevede âdem-i merkeziyetçilik (desantralizasyon)

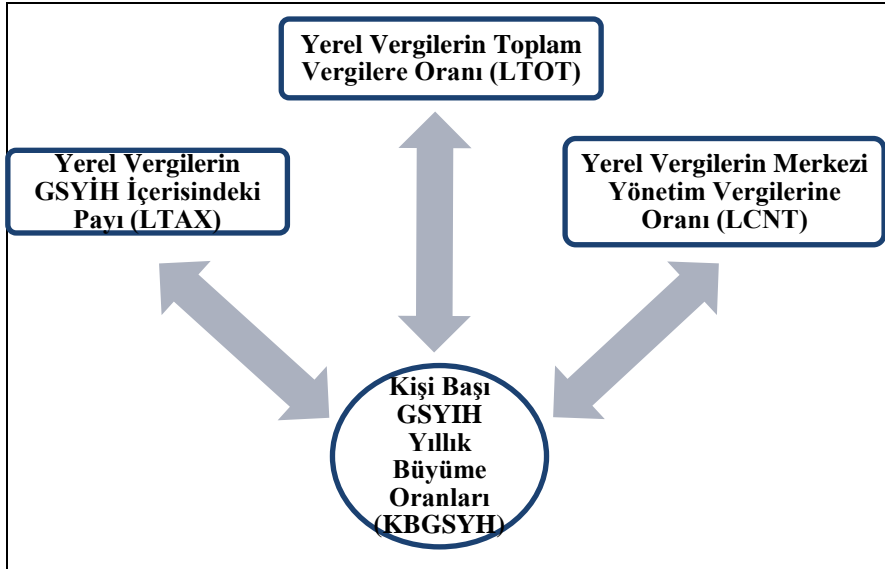
özel de ise mali tevzine (paylaşım) dair uzun dönemli yansıma ve çıkarımlara ulaşılacağı değerlendirilmektedir. Yapılacak ampirik sınamalar aşağıdaki grafikler vasıtasıyla özetlenebilir:

Şekil 1: Mali Yerelleşme ile GSYİH Büyüme Değerleri Üzerinden Yapılacak Çift Yönlü Analizler

Şekil 1’de görüldüğü üzere, GSYİH büyüme değerlerinde ortaya çıkan yıllık değişim seviyesi ile yerel yönetim vergi gelirlerinin (veya geliri yerele bırakılan vergi toplam değerlerinin) çeşitli oransal varyasyonlarının karşılaştırmasının yapılması sınamaların ana gövdesini oluşturacaktır. Böylelikle, eğer analizlerden elde edilecek ortak bulgulara ülkeler ve değişkenler nezdinde rastlanılabılırsa, GSYİH değişimleri üzerinde yerel yönetimlerin etkisine (vice versa) sağlıklı çıkarsamalar yapılabileceği değerlendirilmektedir.

Şekil 2: Mali Yerelleşme ile Kişi Başı GSYİH Değerleri Üzerinden Yapılacak Çift Yönlü Analizler

Tıpkı Şekil 1’de olduğu üzere, Şekil 2 için de yukarıdaki tüm analizler tekrar edilecek; yalnız bu kez, yerel yönetim gelirlerindeki artış veya azalışların kişi başı gelir üzerinde herhangi bir etki yaratıp yaratmadığına odaklanılacaktır. Aynı etkinin tersi de irdelenecek ve yapılan işlemlerin büyük çerçevedeki anlamlılığı üzerinde değerlendirmeler yapılacaktır. Çalışmada kullanılacak ekonometrik yöntemin çözümlenmesine ise aşağıda yer verilmektedir.

3.2. Metodoloji

3.2.1. Yatay Kesit Bağımlılığı Testleri

Analizlerde, yatay kesit bağımlılığı bulunup bulunmadığının tespiti için üç ayrı test yapılması planlanmaktadır: *i*) Breusch & Pagan (1980) Lagrange çarpanı test istatistiği, *ii*) Pesaran (2004) yatay kesit bağımlılığı testi, *iii*) Pesaran, Ullah & Yamagata (2008) tarafından önceki testlerin geliştirilmesi uyarlanan ve çift yönlü korelasyon katsayılarına dayanan yatay kesit bağımlılık testi. Testlerden ilki olan Breusch & Pagan (1980) tarafından önerilen LM tahmincisine göre, panel veri analizine konu model şu şekilde oluşturulmaktadır:

$$Y_{it} = \alpha_i + \beta_i X_{it} + \mu_{it} \quad [1]$$

$$i = 1, 2, 3, \dots N; t = 1, 2, 3, \dots T$$

Denklemden i yatay kesit boyutunu; t zaman boyutunu; X_{it} $k \times 1$ açıklayıcı değişkenler vektörü, α_i ve β_i ülkeler arası farklılaşan kesişim bölgelerini ve eğim katsayılarını göstermektedir. LM testinde, yatay kesit bağımlılığının bulunmadığı boş hipotez, tüm t değerleri için $H_0: \text{Cov}(\mu_{it}, \mu_{jt}) = 0$ ve $i \neq j$ veya alternatif hipotez olan $H_1: \text{Cov}(\mu_{it}, \mu_{jt}) \neq 0$ ve en az bir yatay kesitin varlığına dair $i \neq j$ denklemlerini doğrulayacak şekilde teste tabi tutulmaktadır. Boş hipotezi test etmek için Lagrange çarpanı test istatistiği Breusch & Pagan (1980) tarafından aşağıdaki şekilde sunulmaktadır (CD_{BP}):

$$CD_{BP} = T \sum_{i=1}^{N-1} \sum_{j=i+1}^N \hat{\rho}_{ij}^2 \quad [2]$$

Yukarıdaki denklikte $\hat{\rho}_{ij}^2$, bireysel EKK tahmininden elde edilen hata terimleri arasındaki tahmin edilmiş korelasyon katsayılarını göstermektedir. H_0 hipotezi altında, sabit yatay kesit sayısı (N : sabit) ve zaman periyodu sonsuza giderken ($T \rightarrow \infty$) CD_{BP} test istatistiği $N(N-1)/2$ serbestlik derecesinde ki-kare asimptotik dağılımına sahiptir (Breusch ve Pagan, 1980). Öte yandan, yatay kesit sayısının artması testin uygulanmasında sorunlarla karşılaşmakta ve $N \rightarrow \infty$ durumunda CD_{BP} testinin uygulanamayacağı belirtilmektedir. Pesaran (2004) bu durumun üstesinden gelebilmek için CD_{LM} test istatistiğini geliştirmiştir:

$$CD_{LM} = \sqrt{\frac{1}{N(N-1)}} \sum_{i=1}^{N-1} \sum_{j=i+1}^N (T \hat{\rho}_{ij}^2 - 1) \quad [3]$$

CD_{LM} test istatistiği, büyük T değerleri için normal dağılıma sahipken yine de $T > N$ şartı aranmaktadır. Pesaran (2004), aynı makalede, böyle bir şartın aranmadığı CD testini ayrıca oluşturmuştur. Bu doğrultuda, $T \rightarrow \infty$ ve $N \rightarrow \infty$ durumlarında $N > T$ ya da $T > N$ gerçekleştirmelerinin her ikisi için de CD istatistiği asimptotik standart normal dağılıma sahiptir. CD istatistiği aşağıdaki gibi gösterilmektedir:

$$CD = \sqrt{\frac{2T}{N(N-1)}} \sum_{i=1}^{N-1} \sum_{j=i+1}^N \hat{\rho}_{ij} \quad [4]$$

Yine, sonraki dönemde Pesaran vd. (2008) yapmış oldukları çalışmada, hata terimi için $u_{it} = \lambda_i F_t + \epsilon_i$ şeklinde tanımlanan ortak faktör yapısında (λ_i : Faktör yüklemesi, F_t : Ortak faktör) faktör yüklemesi ortalamaları sıfıra girerken CD_{BP} testinin H_0 'ı kabul etme eğiliminde olduğunu göstermiştir. Bu sorun LM_{adj} testi ile düzeltilmiş olup test istatistiği $T > N$ iken asimptotik standart normal dağılıma sahiptir. Sapması düzeltilmiş LM_{adj} test istatistiği şu şekilde gösterilebilir:

$$LM_{adj} = \sqrt{\frac{2T}{N(N-1)}} \sum_{i=1}^{N-1} \sum_{j=i+1}^N \hat{\rho}_{ij} \frac{(T-k)\hat{\rho}_{ij}^2 - u_{Tij}}{\sqrt{v_{Tij}^2}} \quad [5]$$

Denklikte yer alan u_{Tij} ve v_{Tij}^2 , Pesaran vd. (2008) tarafından sağlanan (T-k) $\hat{\rho}_{ij}^2$ 'nin kesin ortalamasını ve varyansını göstermektedir. $T \rightarrow \infty$ ve $N \rightarrow \infty$ durumunda yatay kesit bağımlılığı bulunmayan sıfır hipotezi koşulları altında test asimptotik standart normal dağılım sergileyecektir.

3.2.2. Eğim Homojenite Testleri

İncelenmesi gereken bir diğer olası problem, panel nedensellik modelinin tahmini esnasında eğim katsayılarının heterojen olup olmadığına dairdir. Parametrelerin homojen kabul edilmesi durumunda, nedensellik analizindeki ülkelere özgü farklılıkların gözden kaçırılmasına neden olmaktadır (Granger, 2003; Breitung, 2005; Nazlıoğlu, Lebe & Kayhan, 2011: 6618). Böyle değerlendirildiğinde, yerel yönetim gelirleri ile ekonomik büyüme değerleri arasındaki nedenselliği belirli ülkeler ve ülke grupları için araştıran bu çalışmada heterojeniteye ve dolayısıyla ülkelerin mali yerelleşme veya desantralizasyon politikalarına özel önem atfetmek yerinde olacaktır. Yatay kesit boyutu görece olarak küçük ve panel veri setindeki zaman serisine ait boyut büyükse eğim homojenitesi hipotezi Zellner (1962) SURE (Seemingly Unrelated Regression Equation) aracılığıyla test edilebilir. Bu uygulama çatısı, özellikle yatay kesit korelasyon ve dinamiklerini otomatik olarak dikkate aldığı için ilgi çekici olsa dahi; ancak ve ancak, N küçük değerlerde (5-10 civarı) iken ve T de yeterince büyük (80-100 civarı) olduğunda kullanılabilir. Uygulama özelinde ise kimi zaman N boyutu T'den büyük olabilmektedir. Böyle durumlarda SURE yaklaşımı uygulanmamaktadır (Pesaran & Yamagata, 2008: 50). Sözü edilen zayıflığı gidermek için yatay kesit sayısının zaman boyutundan daha büyük olduğu şartlarda da geçerli olacak iki farklı eğim homojenliği testi ($\tilde{\Delta}$ ve $\tilde{\Delta}_{adj}$) Pesaran ve Yamagata (2008) tarafından geliştirilmiştir.

Bilindiği üzere, standart F testi, bütün i değerlerinde heterojenitenin reddedildiği $H_0: \beta_i = \beta$ gibi bir denklikte veya sıfırdan farklı bir ikili eğimin bulunduğu ($i \neq j$) $H_1: \beta_i \neq \beta_j$ şeklindeki bir denklikte boş hipotezin eğim homojenitesini ölçümlemede sıklıkla başvurulan ana yöntemdir. Ancak bu test, açıklayıcı değişkenlerin katı bir biçimde dışsal olması yanı sıra hata dağılımının da homoskedastik (eşit varyanslı) yapıda olmasını gerektirmektedir (Şen, Kaya & Alpaslan, 2018). F testinde homoskedastisite varsayımını görece kolaylaştırabilmek için Swamy (1970), uygun bir havuzlanmış tahminci vasıtasıyla özgün eğim tahminlerinin dağılımlarını inceleyen eğim homojenite testi geliştirmiştir.

Pesaran & Yamagata (2008), N sayılarının T değerlerine kıyasla görece düşük olduğu panel veri modellerinde hem F testinin hem de Swamy (1970) testinin uygulanmasının yerinde olacağını vurgulamışlardır. Aynı nedenle, Swamy testini ($\tilde{\Delta}$ test) geniş panel modellemelerine uyarlamışlardır. Hata terimlerinin normal dağıldığı, $(N, T) \rightarrow \infty$ şartını sağlayan ve N ve T'nin görece gelişme gösterdiği kısıt olmayan modellemelerde $\tilde{\Delta}$ testi geçerlidir. Bu varsayımlar altında, Swamy test istatistiği şu şekilde düzenlenebilir:

$$\tilde{S} = \sum_{i=1}^N (\hat{\beta}_i - \hat{\beta}_{WFE})' \frac{X_i' M_{\tau} X_i}{\hat{\sigma}_i^2} (\hat{\beta}_i - \hat{\beta}_{WFE}) \quad [6]$$

Yukarıda, $\hat{\beta}_i$ havuzlanmış en küçük kareler (EKK) tahmincisini; $\hat{\beta}_{WFE}$, [1] numaralı denkleğin ağırlıklandırılmış sabit etkiler havuzlanmış tahmincisini; M_{τ} , T sırasına ait birim matrisini ve $\hat{\sigma}_i^2$ ise σ_i^2 'ye ait tahminciyi göstermektedir. Pesaran & Yamagata (2008) bu denklik üzerinden hareket ederek bir başka formülasyon vasıtasıyla aşağıdaki standart dağılım istatistiğini elde etmişlerdir:

$$\tilde{\Delta} = \sqrt{N} \left(\frac{N^{-1} \tilde{S} - k}{\sqrt{2k}} \right) \quad [7]$$

Buna göre, açıklayıcı değişkenlerin katı biçimde dışsal olduğu ve hata teriminin normal dağılmadığı bir durumda $\tilde{\Delta}$ test değeri $(N, T) \rightarrow \infty$ ve $\sqrt{N}/T \rightarrow \infty$ iken standart normal dağılıma sahip olacaktır. Hataların normal dağıldığı durumda ise N ve T'nin birbirlerine kıyasla büyüklüğü ne düzeyde gerçekleşirse gerçekleşsin testin ortalama varyans sapmasının düzeltilmiş olan versiyonu ($\tilde{\Delta}_{adj}$) asimptotik standart normal dağılım sergileyecektir. Hataların normal dağılım sergilediği bir durumda, $\tilde{\Delta}$ testinin küçük

örneklem özellikleri aşağıdaki ortalama ve varyans sapmaları düzeltilmiş versiyon ile daha iyi bir hale de gelebilecektir:

$$\tilde{\Delta}_{adj} = \sqrt{N} \left(\frac{N^{-1}\tilde{S} - E(\tilde{Z}_{it})}{\sqrt{\text{var}(\tilde{Z}_{it})}} \right) \quad [8]$$

Bu durum, ortalama $E(\tilde{Z}_{it}) = k$ ve $\text{var}(\tilde{Z}_{it}) = 2k(T-k-1)/(T+1)$ olduğunda geçerli olacaktır.

3.2.3. Bootstrap Panel Nedensellik Testi

Yerel nitelikteki vergilerin GSYİH ile olan karşılıklı etkileşimini iki bağımlı ve üç bağımsız değişken ile 'ayrı ayrı' tekrarlayarak incelemek; böylelikle, daha gerçekçi sonuç ve yorumlara ulaşmak bu çalışmanın ana hedefidir. Nedensellik ilişkilerini amaçlar çerçevesinde ampirik araçlarla analiz etmeye çalışılırken yöntem uygun konu seçimi değil konuya olası en uygun yöntemin seçilmesi hususuna özen gösterilmiştir. Uzun süredir süregelen yerleşme politikalarının ve ekonomik performans göstergelerinin birbirlerini belirlemedeki rolünün ne olduğunu zaman-mekân bütünlüğü içerisinde inceleyen ve değerlendiren yakın dönem ampirik çalışma yok denecek kadar azdır. Geçmiş araştırmalar yöntemleri itibariyle incelenmiş ve önceki bölümlerde de belirtildiği üzere yapılan planlamada bootstrap panel nedensellik¹³ analizinin araştırmamız açısından kullanılmasının makul olacağına¹⁴ kanaat getirilmiştir.¹⁵

Temel tanımı itibariyle panel veri analiz yöntemi, zaman boyutuna ait kesit verilerinin kullanılması ile iktisadi etkileşimlerin tahmin edilmesi olarak ifade edilebilir (Greene, 2003: 612). Bu yöntem ülke, hanehalkı, firma, çalışanlar ve benzer kesitlere ait gözlemlerin belirli zaman aralığı için bir konsolide edilmesinden ibarettir (Baltagi, 2001: 1; Arellano, 2003: 1). Panel veri analizlerinde nedenselliğin yönünü incelemede uygulanabilen *üç farklı tahmin yöntemi* mevcuttur. İlk tahmin yöntemi, sabit etkileri ortadan kaldırarak modeli analiz eden genelleştirilmiş dönemler yöntemi (GMM) tahmincisi aracılığıyla gerçekleştirilen vektör hata düzeltme modeli (VECM) tahmincisidir. Fakat bu yaklaşım heterojenliği ve yatay kesit bağımlılığını dikkate alıp açıklamamaktadır. Bu durum, yöntemin kullanılmasının önünde duran en büyük engeldir. İkinci tahmin yöntemi, Hurlin (2008) tarafından geliştirilen nedensellik yöntemidir. Bu yöntem, heterojenliği açıklayan fakat yatay kesit bağımlılığını dikkate almayan bir panel veri nedensellik testi sunmaktadır. Heterojenliği dikkate alan yöntem bu üstünlüğüne rağmen modelde önemli sapmalar ve boyut bozulmalarına neden olabilmektedir. Ancak, Konya (2006) tarafından geliştirilmiş olan üçüncü yaklaşım hem heterojenliği hem de yatay kesit bağımlılığını dikkate almakta ve bu özelliği nedeniyle her iki nedensellik yöntemi üzerinde göreceli bir üstünlüğe sahip olmaktadır.

Genel olarak, Konya'nın (2006) modeli diğer nedensellik testlerine göre şu üç temel üstünlüğe sahiptir:

- i) Ülkeler arası yatay kesit bağımlılığını hesaba katan regresyon (SUR) tahminine dayanmaktadır;
- ii) Her ülkeye özgü hesaplanan bootstrap kritik değerleri Wald istatistiğine dayanmaktadır, öte yandan, bu yaklaşım bir panelin tüm üyeleri için ortak hipotez gerektirmemektedir;

¹³ Çalışmada, *-alternatif yöntem ve açıklamalar da dikkate alınarak-*, kuramsal altyapısına yukarıda değinilen, yatay kesit bağımlılığı ve heterojenliği göz önünde bulunduran, Konya (2006) tarafından önerilen *Bootstrap Panel Nedensellik Yaklaşımı* kullanılması planlanmıştır. Bu yöntem, sözel bir ifadeyle, ülkeye özgü bootstrap kritik değerlerinden yola çıkarak her bir örneklem için *-ülkeler arası olası eşzamanlı korelasyonu da göz önünde bulundurarak-*, Granger panel nedenselliği test etmeye olanak sağlamaktadır.

¹⁴ Analizlerde, OECD ülkeleri ile Türkiye'nin yerel yönetim gelirleri ve GSYİH değerleri arasındaki ilişkiyi belirleyen faktörlere ilişkin gözlemlerden yararlanılmıştır. Benzer şekilde, ülkeler yönüyle de (gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, orta üst gelir grubunda yer alan ülkeler, geçiş ekonomileri, G7, PIIGS ülkeleri vb.) seçim yapılmış ve alt model/paneller vasıtasıyla sınamalar sağlanılmaya çalışılmıştır. Panel veri regresyonlarının GAUSS programı vasıtasıyla tahmini planlanmıştır.

¹⁵ Bootstrap panel Granger nedensellik analizinde çalışmada kullanılan Gauss program prosedürü için bkz.; Konya, L. (2006) ve kod için bkz.; Kar, M., Nazlıoğlu, ř. & Ağır, H. (2011) ve Menyah, K., Nazlıoğlu, S. & Wolde-Rufael, Y. (2014).

iii) Birim kök testlerinin etkilerinin düşük olabileceği gerçeği göz önüne alındığında, seriler arasında birim kök ve eşbütünleşmenin sağlanması şartı aranmamaktadır.

Dolayısıyla, Konya'nın (2006) modeli durağan olmayan ve eşbütünleşmenin de sağlanmadığı serilere kolaylıkla uygulanabilmektedir. Bir başka deyişle, yapısal kırılmaları dikkate alan bootstrap panel nedensellik modellerini uygulayabilmek için analizde kullanılan serilerin durağan ve eşbütünleşik olmalarına ihtiyaç yoktur.

Özellikle uygulamalı ekonometri alanında Granger nedenselliği (Granger, 1969) bilinen bir kavramdır. Granger nedenselliği tanımına göre geçmiş bugün ya da gelecekte etkilenmemektedir. Zaman boyutunda olaylar ardı ardına gelişmektedir. Bu nedenle nedensellik daima ilk olaydan ikinci olaya doğru ortaya çıkmaktadır. Granger zaman serilerinde ortaya çıkan nedenselliği test etmek üzere bir prosedür ortaya koymuştur (Hacker & Hatemi-J, 2006: 1489-1490). Granger aşağıda sunulan modele açıklayıcı değişkenin gecikmeli değerlerinin (X_{t-i}) yanı sıra bağımlı değişkenin de gecikmelerini (Y_{t-i}) koymuştur. Eğer bağımlı değişkenin (Y_{t-i}) kendi gecikmeleri modelde var iken bağımsız değişkenin gecikmeleri (X_{t-i}) beraberce istatistiki olarak anlamsız ise Granger anlamında nedensellik ilişkisi bulunmamaktadır. H_0 hipotezinin reddi ise X 'ten Y 'ye doğru Granger nedensellik ilişkisi olduğu anlamına gelmektedir.

Panel nedensellik analiz sistemi iki denklik seti ile ifade edilmektedir ve aşağıdaki şekilde yazılabilir (Chu, Chang & Sagafı-nejad, 2016: 34);

$$\left\{ \begin{array}{l} y_{1,t} = \alpha_{1,1} + \sum_{l=1}^{p_1} \beta_{1,1,l} y_{1,t-l} + \sum_{l=1}^{p_1} \delta_{1,1,l} x_{1,t-l} + \varepsilon_{1,1,t} \\ y_{2,t} = \alpha_{1,2} + \sum_{l=1}^{p_1} \beta_{1,2,l} y_{2,t-l} + \sum_{l=1}^{p_1} \delta_{1,2,l} x_{2,t-l} + \varepsilon_{1,2,t} \\ \vdots \\ y_{N,t} = \alpha_{1,N} + \sum_{l=1}^{p_1} \beta_{1,N,l} y_{N,t-l} + \sum_{l=1}^{p_1} \delta_{1,N,l} x_{N,t-l} + \varepsilon_{1,N,t} \end{array} \right. \quad [9]$$

Çalışmamız özelinde düşünöldüğünde, y gayrisafı yurtiçi hâsıla değişim % değerlerini (GSYH) ve kişi başi GSYİH artış oranlarını (KBGSYH) gösterirken x ise (yine her biri ayrı model oluşturularak incelenecek) yerel yönetim vergi gelirlerinin GSYİH içerisindeki % değerlerini (LTAX), toplam vergiler içerisindeki payını (LTOT) ve merkezi yönetim vergi gelirlerine oranını (LCNT) göstermektedir. Yine aynı doğrultuda, karşılıklı nedensellik ilişkisini sorgulayacak ikinci denklik ise şu şekilde gösterilebilir;

$$\left\{ \begin{array}{l} x_{1,t} = \alpha_{2,1} + \sum_{l=1}^{p_2} \beta_{2,1,l} y_{1,t-l} + \sum_{l=1}^{p_2} \delta_{2,1,l} x_{1,t-l} + \varepsilon_{2,1,t} \\ x_{2,t} = \alpha_{2,2} + \sum_{l=1}^{p_2} \beta_{2,2,l} y_{2,t-l} + \sum_{l=1}^{p_2} \delta_{2,2,l} x_{2,t-l} + \varepsilon_{2,2,t} \\ \vdots \\ x_{N,t} = \alpha_{2,N} + \sum_{l=1}^{p_2} \beta_{2,N,l} y_{N,t-l} + \sum_{l=1}^{p_2} \delta_{2,N,l} x_{N,t-l} + \varepsilon_{2,N,t} \end{array} \right. \quad [10]$$

Yukarıdaki denklikte N panel sayısını ($j=1, \dots, N$), t zaman dilimlerini ($t=1, \dots, T$), l ise gecikme uzunluğunu ifade etmektedir. Bu sistem tanımında, her denkliğin birbirinden farklı önceden belirlenmiş değişkenleri bulunmakta ancak hata terimleri yatay kesit bağlamında birbirleriyle korelasyon içerisinde olabilmektedir ve dolayısıyla denklik setlerinin her biri birer SUR analiz sistemini oluşturmaktadır. Bu sistemde Granger nedensellik testi yapabilmek için her ülke seti açısından şu şekilde alternatif nedensellik ilişkileri bulunabilir olmalıdır:

- Eğer tüm $\delta_{1,i}$ değerleri sıfır değilse ama $\beta_{2,i}$ değerleri sıfırsa X 'ten Y 'ye tek yönlü Granger nedensellik bulunmaktadır;
- Eğer tüm $\beta_{2,i}$ değerleri sıfır değilse ama $\delta_{1,i}$ değerleri sıfırsa Y 'den X 'e tek yönlü Granger nedensellik bulunmaktadır;
- Eğer hem $\delta_{1,i}$ değerleri hem de $\beta_{2,i}$ değerleri sıfırdan farklıysa X ve Y arasında çift yönlü Granger nedensellik ilişkisi bulunmaktadır;
- Eğer tüm $\delta_{1,i}$ ve $\beta_{2,i}$ değerleri sıfır ise X ile Y değişkenleri arasında Granger nedensellik ilişkisi bulunmamaktadır.¹⁶

Öte yandan, Konya (2006) optimal gecikme uzunluğunun belirlenmesinin çok önemli olduğunu vurgulamaktadır. Çünkü nedensellik sonuçları büyük ölçüde buna bağlı olacaktır. Az sayıda gecikme değeri, bazı önemli değişkenlerin modelden çıkarılmasına neden olacak ve bu tür bir spesifikasyon hatası ise elde tutulan katsayı değerleriyle yapılacak regresyonda sapmalara yol açacaktır. Bu durumun aksine, çok sayıda gecikme değeri kullanılması çok sayıda gözlemin elemine edilmesi anlamı taşıyacak ve bu neviden bir tanımlama hatası ise genellikle tahmini yapılan katsayıların standart hatalarında yükselmeye neden olacaktır.

Sonuç olarak, her iki değerlendirme de tutarsız sonuçların ortaya çıkması anlamı taşıyacaktır. Dolayısıyla, görece büyük bir panel veri setinde optimal gecikme yapısını tespit edebilmek için Konya'nın prosedür ve yaklaşımı takip edilerek gecikmelerin denklemler arasında aynı kalmasına ve fakat değişkenler arasında farklı değerlere ulaşabilmesine müsaade edilecektir. Bu çerçevede, yöntemin kullanıldığı diğer alan çalışmaları ve örneklemeler de dikkate alınarak tahminlerin bir ila dört gecikme değeri arasında ve Schwarz-Bayesian enformasyon kriteri doğrultusunda gerçekleştirilmesi planlanmıştır.

4. AMPİRİK BULGULAR

Çalışmanın bulguları iki ana kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda, yatay kesit bağımlılığı ile heterojenite testlerine ikinci kısımdaysa nedensellik testlerine ilişkin bulgular sunulmuştur. Tablo 5'te yatay kesit bağımlılığı ve homojenlik test bulguları ortaya konulmaktadır.

Tablo 5: Yatay Kesit Bağımlılığı ve Heterojenite Test Sonuçları

Test	GSYH			KBGSYH		
	LTAX	LTOT	LCNT	LTAX	LTOT	LCNT
CD _{BP}	768.846***	655.912***	655.124***	787.138***	678.855***	678.689***
CD _{LM}	35.206***	28.750***	28.705***	36.251***	30.061***	30.052***
CD	23.152***	20.955***	21.029***	23.818***	21.838***	21.804***
LM _{adj}	43.962***	45.351***	45.498***	43.635***	44.669***	44.781***
Homojenite testleri (H₀: Eğim katsayıları homojendir)						
$\hat{\Delta}$	3.409***	4.886***	3.843***	2.972***	4.243***	3.263***
$\hat{\Delta}_{adj}$	3.625***	5.195***	4.086***	3.160***	4.512***	3.470***

Not: Parantez içerisindeki ifadeler olasılık değerleridir. (***) Yatay kesit bağımsızlığı ve parametrelerin homojenliğini ifade eden sıfır hipotezlerinin %1 seviyesinde reddedildiğine işaret etmektedir.

Yatay kesit bağımlılığına dair CD_{BP} CD_{LM} CD ve LM_{adj} test sonuçları doğrultusunda böyle bir bağımlılığın bulunmadığı yönündeki sıfır hipotezi %1 anlamlılık seviyesinde adı geçen ülke grupları için reddedilmektedir. Eğim katsayılarının homojenliğine ilişkin $\hat{\Delta}$ ve $\hat{\Delta}_{adj}$ test sonuçlarına göre ise bu katsayıların homojen olduğuna yönelik sıfır hipotezi %1 anlamlılık seviyesinde her iki bağımlı değişken ile yapılan analize konu ülke grubu için de reddedilmektedir. Dolayısıyla, her iki ana model ve içerisinde yer alan üçer alt analiz için yatay kesit bağımlılığının bulunmasının yanı sıra eğim katsayıları heterojendir. Bu durum, Nazlıoğlu vd. (2011: 6618) ileri sürdüğü küreselleşmenin neden

¹⁶ Yerel yönetim vergi gelirleri ile GSYİH arası istatistiksel ilişkiyi alternatif değişkenler vasıtasıyla irdeleyecek olan bu çalışma da aynı format dâhilinde ve sıralanan dört hipotezin sınaması doğrultusunda yürütülecektir.

olduğu ülkelerarası karşılıklı etkileşimleri doğrular niteliktedir ve aynı gelişme uygulamada karşımıza yatay kesit bağımlılığı olarak çıkmaktadır.

Yatay kesit bağımlılığına ilişkin bulgular, 90'lerden günümüze değin süregelen değişimlerin sadece bir ülke ile sınırlı kalmadığını, gelişmelerin diğer ülkeleri de etkileyebildiğini ortaya koymaktadır. Heterojenite ile ortaya çıkan durum ise her ülke için farklı nedensellik dinamiklerinin bulunabileceğini göstermektedir. Sonuç olarak, uygulama modelinde yatay kesit bağımlılığının bulunması yanı sıra eğim katsayılarının heterojen olması her iki durumu da göz önünde bulunduran bootstrap panel nedensellik analizinin kullanılmasını gerekli kılmaktadır.

Tablo 6: LTAX ile GSYH Arası İstatistiksel İlişkiye Dair Bootstrap Panel Nedensellik Sonuçları

Ülkeler	H_0 : LTAX, GSYH'nin nedeni değildir				H_0 : GSYH, LTAX'nin nedeni değildir			
	İstatistik	Bootstrap Kritik Değerleri			İstatistik	Bootstrap Kritik Değerleri		
		1%	5%	10%		1%	5%	10%
Kanada	42.789	145.176	73.318	47.639	8.364	37.705	17.997	12.047
Fransa	14.645	149.958	80.354	54.798	2.451	76.559	40.157	27.74
Almanya	0.419	134.658	65.234	42.94	18.086	66.833	33.713	22.318
Yunanistan	5.678	294.152	160.042	117.058	27.364	271.789	137.988	96.369
İrlanda	6.627	169.764	81.172	56.326	31.871	217.185	124.295	94.854
İtalya	31.027	141.806	76.825	53.712	1.205	34.061	16.679	11.16
Japonya	90.834**	158.06	75.641	49.378	9.947	109.211	48.102	29.672
Portekiz	4.912	104.381	55.884	39.129	6.401	39.394	18.266	11.838
İspanya	0.088	53.047	27.821	19.305	1.747	13.961	6.986	4.668
Türkiye	0.272	119.623	54.507	36.475	6.492	64.463	28.13	18.029
Bir. Krallık	14.994	111.136	56.929	39.046	29.016**	45.892	23.811	16.412
ABD	41.159	229.097	108.335	68.51	6.332	34.297	16.013	10.809
Macaristan	0.067	69.37	34.678	23.926	22.743**	34.927	16.803	10.959
Polonya	2.256	59.51	26.465	17.372	9.171	59.65	27.074	16.781
Avustralya	7.801	65.688	33.979	22.311	9.975	44.81	18.851	11.486
Meksika	4.075	69.275	32.369	20.493	5.138	107.556	50.074	32.566
Hollanda	0.338	145.022	75.675	50.934	1.58	36.963	20.095	14.474
Güney Kore	16.705	101.098	45.103	28.771	0.055	83.83	37.963	22.212

*Not: *, **, ve *** sırası ile %10, %5 ve %1 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezinin reddedildiği anlamına gelmektedir. Bootstrap kritik değerleri 10000 tekrarlı dağılımdan elde edilmiştir. Uygun gecikme Schwarz-Bayesian bilgi kriterine göre belirlenmiştir. Maksimum gecikme sayısı 4'tür.*

Tablo 6 incelendiğinde, üç farklı ülke için istatistiksel anlamlılık ilişkisine rastlandığı görülmektedir. Bu ülkeler sırasıyla; Japonya, Birleşik Krallık ve Macaristan'dır. Bunlardan Japonya'da mali yerelleşme (LTAX) GSYH değişimlerini etkilerken; diğer iki ülkede ise, GSYH'te yaşanan değişimler mali yerelleşme düzeylerinde farklılaşmalara yol açmaktadır. Öte yandan, üç ülke için de istatistiki anlamlılık seviyeleri %95 düzeylerindedir.

Tablo 7: LTOT ile GSYH Arası İstatistiksel İlişkiye Dair Bootstrap Panel Nedensellik Sonuçları

Ülkeler	H_0 : LTOT, GSYH'nin nedeni değildir				H_0 : GSYH, LTOT'un nedeni değildir			
	İstatistik	Bootstrap Kritik Değerleri			İstatistik	Bootstrap Kritik Değerleri		
		1%	5%	10%		1%	5%	10%
Kanada	47.653*	132.703	64.05	41.916	0.723	43.389	21.609	14.689
Fransa	66.958*	176.183	89.474	63.317	4.743	85.031	43.87	30.919
Almanya	9.421	153	75.686	48.923	10.854	102.275	44.852	29.908
Yunanistan	27.015	312.004	168.354	121.151	16.77	351.816	180.229	127.356
İrlanda	21.508	202.28	106.571	76.111	73.691	270.955	158.065	118.076
İtalya	43.197	149.259	74.103	52.46	0.335	30.124	14.002	9.611
Japonya	124.037**	247.059	113.701	74.565	27.999	135.103	69.616	47.242
Portekiz	26.825	106.299	57.153	39.601	1.732	44.437	21.827	14.074
İspanya	1.586	85.205	46.301	33.248	2.432	26.085	14.527	10.181

Türkiye	0.033	129.91	60.872	38.343	0.013	155.555	68.33	43.327
Bir. Krallık	15.193	103.615	54.535	37.488	28.794	143.593	80.732	56.965
ABD	9.009	171.571	82.369	55.014	36.643	213.249	130.601	99.911
Macaristan	0.006	72.034	33.921	22.898	19.955**	26.041	12.59	8.051
Polonya	7.665	40.285	19.484	12.937	86.126***	56.357	23.085	13.554
Avustralya	4.96	42.386	19.199	12.364	50.146**	88.179	41.614	27.711
Meksika	1.605	64.956	30.718	19.732	0.367	96.938	41.842	26.004
Hollanda	5.14	145.884	76.644	52.73	1.799	74.798	40.448	28.389
Güney Kore	25.247	136.068	59.149	38.435	16.442	166.858	76.067	46.654

*Not: *, **, ve *** sırası ile %10, %5 ve %1 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezinin reddedildiği anlamına gelmektedir. Bootstrap kritik değerleri 10000 tekrarlı dağılımdan elde edilmiştir. Uygun gecikme Schwarz-Bayesian bilgi kriterine göre belirlenmiştir. Maksimum gecikme sayısı 4'tür.*

Tablo 7'de ikinci mali yerelleşme değişkeniyle (LTOT) yapılan analizlere göre; Kanada, Fransa, Japonya, Macaristan, Polonya ve Avustralya için yerel yönetim vergi gelirleri ile GSYİH değerleri arası istatistiksel anlamlılık söz konusudur. Bu ilişkilerden Kanada, Fransa ve Japonya'da desantralizasyon ekonomik büyümeyi etkiler görünürken; Macaristan, Polonya ve Avustralya'da ise GSYİH değişimleri desantralizasyon seviyelerini etkiler görünmektedir. Diğer taraftan, Kanada ve Fransa için %90 olan anlamlılık düzeyleri Japonya, Macaristan ve Avustralya için %95, Polonya için ise %99 seviyesindedir.

Tablo 8: LCNT ile GSYH Arası İstatistiksel İlişkiye Dair Bootstrap Panel Nedensellik Sonuçları

Ülkeler	H_0 : LCNT, GSYH'in nedeni değildir				H_0 : GSYH, LCNT'in nedeni değildir			
	İstatistik	Bootstrap Kritik Değerleri			İstatistik	Bootstrap Kritik Değerleri		
		1%	5%	10%		1%	5%	10%
Kanada	38.573	136.057	70.81	46.513	0.591	36.066	17.509	11.558
Fransa	89.277*	175.336	93.398	63.441	3.71	90.947	44.954	31.087
Almanya	15.889	167.687	75.292	48.417	1.251	88.45	39.552	27.309
Yunanistan	0.046	189.965	94.003	68.104	138.983**	239.76	120.85	85.844
İrlanda	44.635	214.264	97.197	63.925	3.086	82.089	46.606	33.9
İtalya	52.448	142.551	77.718	54.206	0.679	26.302	13.538	9.392
Japonya	211.99***	230.27	113.396	75.022	19.662	128.303	63.528	43.227
Portekiz	13.41	123.924	56.761	37.432	0.348	42.39	20.177	12.954
İspanya	0.196	109.996	59.895	43.972	5.664	43.304	23.687	16.861
Türkiye	0.119	148.583	64.669	41.039	1.029	141.424	57.46	35.795
Bir. Krallık	3.905	165.178	86.736	59.117	2.353	194.487	102.477	73.016
ABD	8.976	200.096	94.726	62.636	23.864	300.428	171.03	127.504
Macaristan	0.263	92.683	43.845	28.515	19.47*	60.421	29.55	19.144
Polonya	3.879	47.173	22.355	15.014	36.454***	36.968	15.416	9.568
Avustralya	4.726	45	21.485	13.31	37.065**	61.866	27.63	18.237
Meksika	4.735	82.269	36.096	22.729	6.447	187.782	80.928	51.069
Hollanda	0.559	210.416	107.155	73.197	0.386	48.144	27.197	18.938
Güney Kore	18.962	145.207	63.001	39.157	7.509	149.813	69.351	42.702

*Not: *, **, ve *** sırası ile %10, %5 ve %1 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezinin reddedildiği anlamına gelmektedir. Bootstrap kritik değerleri 10000 tekrarlı dağılımdan elde edilmiştir. Uygun gecikme Schwarz-Bayesian bilgi kriterine göre belirlenmiştir. Maksimum gecikme sayısı 4'tür.*

Tablo 8'de üçüncü mali yerelleşme değişkeni (LCNT) sınanmıştır. Analizlere göre; Fransa, Japonya, Yunanistan, Macaristan, Polonya ve Avustralya için yerel yönetim vergi gelirleri ile GSYİH değerleri arası istatistiksel anlamlılık söz konusudur. Bahsi geçen ilişkilerden Fransa ve Japonya'da âdem-i merkezîyetçilik ekonomik büyümeyi etkiler görünürken; Yunanistan, Macaristan, Polonya ve Avustralya'da ise GSYİH değişimleri âdem-i merkezîyetçiliği etkiler görünmektedir. Öte yandan, Fransa ve Macaristan için %90 olan anlamlılık düzeyleri Yunanistan ve Avustralya için %95, Japonya ve Polonya için ise %99 seviyesindedir.

Tablo 9: LTAX ile KBGSYH Arası İstatistiksel İlişkiye Dair Bootstrap Panel Nedensellik Sonuçları

Ülkeler	H_0 : LTAX, KBGSYH'nin nedeni değildir				H_0 : KBGSYH, LTAX'nin nedeni değildir			
	İstatistik	Bootstrap Kritik Değerleri			İstatistik	Bootstrap Kritik Değerleri		
		1%	5%	10%		1%	5%	10%
Kanada	37.264	144.596	68.613	44.416	6.404	34.81	17.163	11.257
Fransa	11.644	171.639	88.448	60.977	2.974	72.741	38.81	26.423
Almanya	0.736	128.891	64.48	43.352	28.813*	78.006	37.585	24.352
Yunanistan	4.406	254.078	138.818	101.227	25.926	244.272	123.038	88.036
İrlanda	13.899	77.295	32.887	21.001	44.148	195.174	111.015	82.073
İtalya	33.37	130.527	71.721	51.46	1.145	29.214	15.642	10.718
Japonya	69.367**	151.183	68.368	45.84	12.632	108.857	48.86	29.949
Portekiz	5.322	89.411	47.023	32.53	9.015	52.308	24.855	16.34
İspanya	2.249	108.716	60.975	43.767	0.592	16.404	8.661	5.967
Türkiye	0.281	133.842	60.624	39.441	6.914	69.396	28.837	18.095
Bir. Krallık	34.948	129.173	69.283	48.3	27.667**	56.775	28.719	19.974
ABD	65.149	232.417	113.148	75.178	7.207	37.658	17.273	11.349
Macaristan	0.01	65.355	32.508	22.045	22.58**	35.245	16.491	11.166
Polonya	1.981	62.569	28.783	18.01	11.148	60.979	25.331	15.687
Avustralya	13.42	81.747	41.617	29.201	17.823*	65.818	28.06	16.766
Meksika	4.159	68.083	31.751	20.459	4.481	138.467	58.017	37.532
Hollanda	0.143	140.7	68.423	45.043	2.101	37.632	19.667	13.504
Güney Kore	16.283	95.657	42.66	27.527	0.18	102.814	41.128	23.306

*Not: *, **, ve *** sırası ile %10, %5 ve %1 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezinin reddedildiği anlamına gelmektedir. Bootstrap kritik değerleri 10000 tekrarlı dağılımdan elde edilmiştir. Uygun gecikme Schwarz-Bayesian bilgi kriterine göre belirlenmiştir. Maksimum gecikme sayısı 4'tür.*

Tablo 9'da ilk mali yerleşme değişkeni (LTAX) bu sefer kişi başı GSYİH ile teste tabi tutulmuştur. Analizlere göre; Japonya, Almanya, Birleşik Krallık, Macaristan ve Avustralya için yerel vergiler ile GSYİH arası istatistiksel anlamlılık söz konusudur. Bu ilişkilerden Japonya'da mali yerleşme kişi başı büyümeyi etkilemekte iken; Almanya, Birleşik Krallık, Macaristan ve Avustralya'da ise kişi başı GSYİH değişimleri mali yerleşmeyi etkilemektedir. Almanya ve Avustralya için %90 olan anlamlılık düzeyleri diğer üç ülke için %95'tir.

Tablo 10: LTOT ile KBGSYH Arası İstatistiksel İlişkiye Dair Bootstrap Panel Nedensellik Sonuçları

Ülkeler	H_0 : LTOT, KBGSYH'nin nedeni değildir				H_0 : KBGSYH, LTOT'un nedeni değildir			
	İstatistik	Bootstrap Kritik Değerleri			İstatistik	Bootstrap Kritik Değerleri		
		1%	5%	10%		1%	5%	10%
Kanada	65.102***	116.055	58.023	38.572	1.18	40.451	19.551	13.15
Fransa	76.674*	193.96	102.714	70.863	8.529	80.033	41.966	29.832
Almanya	18.954	158.371	75.49	50.134	18.561	89.686	45.529	30.157
Yunanistan	26.121	288.877	152.165	110.697	13.463	284.877	147.003	105.486
İrlanda	34.759*	108.498	50.592	33.865	79.915	216.677	120.068	91.134
İtalya	37.603	125.863	70.308	49.954	0.359	30.309	14.177	9.505
Japonya	150.457**	265.038	124.916	82.945	26.169	165.711	80.459	54.306
Portekiz	26.237	93.479	48.882	33.218	3.046	49.029	23.126	15.628
İspanya	3.994	137.446	77.873	56.278	1.975	41.588	22.328	16.181
Türkiye	0.167	144.757	65.183	41.874	0.05	149.927	62.951	40.715
Bir. Krallık	46.295*	114.929	62.114	43.867	21.398	181.904	91.733	64.974
ABD	7.45	185.523	90.423	60.425	39.438	211.768	122.556	94.328
Macaristan	0.055	72.15	33.223	21.961	18.254**	25.581	12.595	8.092
Polonya	10.276	45.267	21.163	14.007	89.016***	62.954	23.013	13.071
Avustralya	9.699	43.818	21.052	13.331	43.331**	81.309	36.513	23.035
Meksika	0.923	60.722	28.396	18.551	0.66	103.169	41.983	26.341
Hollanda	3.238	138.854	69.153	48.005	2.054	71.048	39.875	27.991

Güney Kore	25.375	130.451	57.719	36.796	13.848	174.968	75.093	46.362
------------	--------	---------	--------	--------	--------	---------	--------	--------

*Not: *, **, ve *** sırası ile %10, %5 ve %1 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezinin reddedildiği anlamına gelmektedir. Bootstrap kritik değerleri 10000 tekrarlı dağılımdan elde edilmiştir. Uygun gecikme Schwarz-Bayesian bilgi kriterine göre belirlenmiştir. Maksimum gecikme sayısı 4'tür.*

Tablo 10'da ikinci mali yerelleşme değişkeni (LTOT) ile kişi başı GSYİH karşılıklı olarak sınanmıştır. Analizlere göre; Kanada, Fransa, İrlanda, Japonya, Birleşik Krallık, Macaristan, Polonya ve Avustralya için yerel yönetim vergi gelirleri ile kişi başı GSYİH değerleri arası istatistiksel anlamlılık söz konusudur. Bahsi edilen ilişkilere Kanada, Fransa, İrlanda, Japonya ve Birleşik Krallık'ta desantralizasyon kişi başı ekonomik büyümeyi etkilerken; Macaristan, Polonya ve Avustralya'da ise kişi başı GSYİH'te yaşanan değişimler desantralizasyon üzerinde etki yaratır görülmektedir. Diğer taraftan, Fransa, İrlanda ve Birleşik Krallık için %90 seviyelerinde olan istatistiksel anlamlılık düzeyleri Japonya, Macaristan ve Avustralya için %95, Kanada ve Polonya için ise %99 seviyesindedir.

Tablo 11: LCNT ile KBGSYH Arası İstatistiksel İlişkiye Dair Bootstrap Panel Nedensellik Sonuçları

Ülkeler	H_0 : LCNT, KBGSYH'nin nedeni değildir				H_0 : KBGSYH, LCNT'nin nedeni değildir			
	İstatistik	Bootstrap Kritik Değerleri			İstatistik	Bootstrap Kritik Değerleri		
		1%	5%	10%		1%	5%	10%
Kanada	44.514***	128.095	63.437	41.239	1.282	31.363	15.928	10.545
Fransa	88.985*	191.527	105.004	73.586	5.734	96.226	43.948	29.142
Almanya	23.875	163.996	80.102	51.28	2.685	81.37	40.418	27.405
Yunanistan	0	159.915	86.789	61.195	133.997**	193.79	102.689	73.687
İrlanda	54.52**	100.06	45.584	28.741	3.032	60.948	31.852	23.317
İtalya	50.07	134.919	74.438	50.146	0.472	29.607	14.895	9.701
Japonya	210.871**	247.277	124.359	82.407	18.268	150.876	74.929	51.016
Portekiz	11.164	108.866	51.62	34.491	1.406	42.818	20.795	14.122
İspanya	0.091	172.292	103.263	77.672	5.652	57.683	32.024	23.13
Türkiye	1.028	148.491	65.521	42.789	0.967	144.286	58.666	36.073
Bir. Krallık	9.475	191.874	95.925	67.079	0.971	199.189	107.026	77.258
ABD	6.565	202.506	96.302	64.83	28.411	250.716	149.509	111.572
Macaristan	0.001	91.346	41.632	26.263	17.404	60.504	30.773	20.6
Polonya	6.395	52.166	23.781	15.628	35.334***	36.784	16.12	9.863
Avustralya	8.063	45.88	21.35	13.984	41.532**	52.485	24.183	15.862
Meksika	2.504	78.273	34.453	22.154	7.189	185.841	81.1	50.871
Hollanda	0.988	226.614	108.003	74.591	0.362	52.285	28.829	20.211
Güney Kore	17.528	144.207	62.938	39.729	6.504	172.741	70.454	45.116

*Not: *, **, ve *** sırası ile %10, %5 ve %1 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezinin reddedildiği anlamına gelmektedir. Bootstrap kritik değerleri 10000 tekrarlı dağılımdan elde edilmiştir. Uygun gecikme Schwarz-Bayesian bilgi kriterine göre belirlenmiştir. Maksimum gecikme sayısı 4'tür.*

Tablo 11'de üçüncü mali yerelleşme değişkeni olan (LCNT) ile kişi başı büyüme arası ilişki teste tabi tutulmuştur. Analiz sonuçlarına göre; Kanada, Fransa, İrlanda, Japonya, Yunanistan, Polonya ve Avustralya için yerel yönetim vergi gelirleri ile kişi başı GSYİH değişim değerleri arası istatistiksel anlamlılık söz konusudur. Söz konusu bu istatistiksel ilişkilere Kanada, Fransa, İrlanda ve Japonya'da âdem-i merkezîyetçilik kişi başı GSYİH değişimlerini etkiler görünümüne sahipken; Yunanistan, Polonya ve Avustralya'da ise kişi başı iktisadi büyüme değişiklikleri âdem-i merkezîyetçiliği etkiler görülmektedir. Yine, karşılıklı nedensellik ilişkilerinin sınındığı bu analizlere göre, Fransa için %90 olan anlamlılık düzeyi İrlanda, Japonya, Yunanistan ve Avustralya için %95, Kanada ve Polonya için ise %99 seviyesindedir.

Yukarıda yer alan altı adet tablo istatistiksel anlamlılık düzeyleri açısından ele alındığında, yerel yönetim vergi gelirlerinden (ya da mali yerelleşmeden) GSYİH (ve kişi başı GSYİH) yıllık değişim değerlerine doğru nedensellik ilişkisinden en yüksek düzeyde etkilenen ülkeler; Japonya ve Kanada'dır. Bu iki ülkeyi İrlanda ve Fransa'nın izlediği söylenebilir. Analizlere aksi yönden bakıldığında ise, GSYİH (ve kişi başı GSYİH) yıllık değişim değerlerinden âdem-i merkezîyetçiliğe

(ya da desantralizasyona) doğru nedensellik ilişkisinden en yüksek düzeyde etkilenen ülke Polonya'dır. Geçiş ekonomileri içerisinde yer alan bu ülkeyi, yerinden yönetimi güçlendirme çabası içerisinde olduğu görülen bir diğer Varşova Paktı (ya da Demirperde) ülkesi Macaristan'ın yanı sıra Batı Bloku'nu temsilen Avustralya, Birleşik Krallık ve Yunanistan'ın takip ettiği değerlendirilebilir.

5. GENEL DEĞERLENDİRME

Yararlanılan on iki adet model teker teker ele alındığında, her bir modelde ülkelerin farklı istatistiksel anlamlılık düzeylerine sahip olduğu görülmektedir. Ancak Tablo 12'de olduğu şekliyle, anlamlılık seviyesi (% 1, %5, %10) bir yanda tutularak yapılacak toplu bir istatistiki anlamlılık değerlendirmesi, çalışmamızı *-daha sağlıklı ve tutarlı yorumlara ulaşabilmek açısından-*, makul kılacak bir diğer bütüncül yaklaşım olacaktır. Konuya bu perspektiften yaklaşılarak, ampirik olarak yukarıda sınanmış iki bağımlı değişken altında toplam on iki alt analize dair özet tabloya toplu bir gösterim ve genel bir değerlendirme ile aşağıda yer verilmektedir.

Tablo 12: Tüm Modeller İtibariyle Panel Nedenselliğın Yönüne Dair Özet Tablo

Panel A: Mali Yerelleşmeden Ekonomik Büyüme ve Kişi Başi Gelire Doğru İstatistiksel İlişi						
Ülkeler	GSYH			KBGSYH		
	LTAX	LTOT	LCNT	LTAX	LTOT	LCNT
Kanada		→			→	→
Fransa		→	→		→	→
Almanya						
Yunanistan						
İrlanda					→	→
İtalya						
Japonya	→	→	→	→	→	→
Portekiz						
İspanya						
Türkiye						
Birleşik Krallık					→	
ABD						
Macaristan						
Polonya						
Avustralya						
Meksika						
Hollanda						
Güney Kore						
Panel B: Ekonomik Büyüme ve Kişi Başi Gelirden Mali Yerelleşmeye Doğru İstatistiksel İlişi						
Ülkeler	GSYH			KBGSYH		
	LTAX	LTOT	LCNT	LTAX	LTOT	LCNT
Kanada						
Fransa						
Almanya				←		
Yunanistan			←			←
İrlanda						
İtalya						
Japonya						
Portekiz						
İspanya						
Türkiye						
Birleşik Krallık	←			←		
ABD						
Macaristan	←	←	←	←	←	

Polonya		←	←		←	←
Avustralya		←	←	←	←	←
Meksika						
Hollanda						
Güney Kore						

Tablo 12’de mali yerelleşmeden ekonomik büyüme ve kişi başi GSYİH’e doğru istatistiki ilişkileri gösteren Panel A incelendiğinde Japonya, Fransa ve Kanada’nın uygulama modellerinin en az yarısında anlamlı sonuçlar verdiği gözlemlenmiştir. Bir diğer deyişle, mali tevzin ve yerel yönetim vergi gelirlerindeki değişimler bu ülkelerde ekonomik büyüme ve kişilerin gelirlerindeki artış ya da azalışlarıyla etkileşim halindedir. Üstelik söz konusu duyarlılık durumu, üniter yapıdaki Japonya açısından tüm modeller için geçerlidir. Âdem-i merkeziyetçilikten iktisadi büyüme ve kişisel gelire doğru bu istatistiki linkin *yalnızca gelişmiş ülkeler açısından* olması ise dikkat çekicidir.

Ekonomik büyüme ve kişi başi GSYİH yıllık değişim oranları ile bir desantralizasyon göstergesi olarak yerel yönetim vergi gelirleri arasındaki etkileşimi gösteren Panel B incelendiğinde, uygulama modellerinin önemli bir kısmında istatistiki anlamlılık ilişkisine rastlanan ülkelerin başta Macaristan, Avustralya ve Polonya olduğu göze çarpmaktadır. Bu ülkelerden üniter yapıdaki Macaristan ve Polonya’nın eski Doğu Bloku (Demirperde) ülkeleri olmaları buna karşın yalnızca bir modelde ilişkiye rastlanmayan Avustralya’nın ise Batı ittifakı içerisinde yer alan federal yapıdaki bir ülke olması ilgi çekicidir. Bahsi geçen iki önemli geçiş ekonomisinde, ülke ve kişisel gelir seviyelerindeki pozitif ya da negatif yönlü hareketlerle yerelleşme faaliyetleri arasında bir ilişki olması, 90’lı yıllara değin var olan sosyalizmin merkeziyetçi eğiliminin, kademeli olarak, yerini yerelleşme yanlısı değişim rüzgârlarına bırakmasıyla açıklanabilir. Öte yandan, Okyanusya kıtasının başat devleti olarak Avustralya için ise belki de farklı bir yorum yapmak yerinde olacaktır. Çalışmaya konu 25 yıllık süreçte, ortalama olarak, toplam vergi gelirlerinin %20’sinin üzerinde bir kısmı yerel yönetim birimlerine aktaran Avustralya’nın *-ki çalışmadaki 18 OECD üyesi ülkenin genel ortalaması %15’in altındadır-*, halen GSYİH artışları vasıtasıyla elde ettiği gelirlerle yerel yönetimler seviyesinde kendisini güçlendirmeye çalıştığı düşünülebilir. Bu ilişkinin özünde bir diğer belirleyici unsur da muhtemelen ülkenin yüzölçümünün büyüklüğu ve yerel hizmetlere duyulan ihtiyacın buna paralel olarak yüksek düzeylerde daimi biçimde seyretmesi olarak değerlendirilebilir.¹⁷

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Mali desantralizasyon konusundaki geçmiş literatür incelendiğinde, çoğunlukla iktisadi performans göstergeleri veya kamu sektörü üzerindeki etkinliği üzerine odaklanıldığı görölmektedir. Bu olgunun ekonomiyi pozitif yönde etkileyeceğine inanılmasının altında bilgi asimetrisi ve bölgesel tercih farklılıkları (Hayek, 1948; Oates, 1972) ile birden fazla kamu karar mekanizması arasındaki rekabet (Tiebout, 1956; Weingast, 1995) düşünceleri yatmaktadır. Mali özerklik konusu, özellikle 80’li yılların ikinci yarısından itibaren ABD ve AB’nin de *-kendi ilerinde halen farklı bölgesel uygulamalar olmakla birlikte-* bu yöndeki iktisadi, mali, siyasi ve idari çabalarını artırmasıyla küresel ölçekte bir trend haline dönuşmüştür. Dünya Bankası’na göre gelişmiş ülke ekonomileri ve üst orta gelir grubunda sayılan ülkeler söz konusu eğilimde başat rol üstlenmiştir.

¹⁷ Bu noktada, deneysel analizlerin sonuçları bir de Türkiye için yorumlandığında, iki bağımlı değişken (GSYİH ve kişi başi GSYİH artış oranları) ile üç adet bağımsız değişkeni oluşturan mali özerklik göstergeleri (LTAX, LTOT, LCNT) arasında 12 modelde de istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmadığı görölmektedir. Bu durum, Türkiye’nin panel nedensellik modellemeleri içerisinde yer alan diğer OECD ülkelerinin yerel yönetimlere ayırdığı payın görece altında kalması, buna karşın; ekonomik büyüme tarafında ise dalgalı ve fakat genel ortalamaya göre yüksek seviyelerde bulunuyor olmasında aranabilir. Çalışmaya esas alınan 25 yıllık süre zarfında yerel yönetim vergi gelirleri/GSYİH değerleri, Türkiye için %2.1 iken 18 ülke genel ortalaması %4.6’dır. Benzer şekilde, %14.8 olan yerel vergiler/toplam vergiler rasyosu ise Türkiye için %9.5 seviyelerindedir. Öte yandan, bu 18 ülkenin ele alınan 1991-2015 dönemi ortalama GSYİH büyüme değerleri %2.5 ve kişi başına GSYİH artış ortalaması ise %1.9 iken Türkiye için son çeyrek asırlık dönemde aynı oranlar, sırasıyla; %4.6 ve %3 olarak gerçekleşmiştir. Ek-1 ve Ek-2’de, analizlerde yararlanılan ülkelere ait yerel yönetim vergi gelirleri ve GSYİH ortalama değerlerine dair sözü edilen bu durum grafik vasıtasıyla gösterilmeye çalışılmıştır. Genel ortalama değerler yanı sıra Türkiye, Polonya ve İspanya örneklerine her iki şekil içerisinde de karşılaştırılmal olarak yer verilmektedir.

Günümüzde G7, AB, geçiş ekonomileri veya iktisaden parlak iktisadi büyüme görünümü sergileyen gelişmekte olan ülkelerin (G20 içerisinde yer alan gelişmekte olan ülkeler) önemli bir kısmı bir noktada bu trendin birer parçası olmuşlardır. Yönetişim, katılımcılık, hesap verilebilirlik, mali saydamlık ve mali disiplin ile mahalli müşterek hizmet sunumunda kalitenin artması için bunun elzem olduğu hâkim düşüncesi trendin ana nedendir. Her ne kadar 2008 Küresel Krizi ile bu bakış açısında ‘yerel merkezileştirme (büyükşehirleşme)’ olarak da yorumlanabilecek ‘etkinlik odaklı’ bir ara forma geçilmişse de gerek federal gerekse de üniter yapıdaki devletlerin önemli bir kısmı -*çeşitli şerhlerle de olsa*- âdem-i merkezîyetçilik veya mali alandaki otonomi adımlarını sürdürmektedirler. Değinen tüm bu gelişmelere rağmen, önceki literatürde ampirik analizlerden elde edilen bulgu ve kanıtlar mali yerelleşme ile ekonomik büyüme arası ilişkiyi yön veya işaret açısından belirsiz ya da karışık sonuçlarla değerlendirmiştir.

Bu çerçevede, bu çalışma, sözü edilen bu iki değişken arasındaki iki yönlü nedensellik ilişkilerine odaklanmış ve teoride inanılan ‘*yerelleşmeden büyümeye*’ varsayımının her zaman her ülke için geçerli olmayabileceği sonucuna ulaşmıştır. Çalışma içerisinde belirtilmiş olan özellikleri nedeniyle seçilen 18 ülkenin 1991-2015 dönem aralığı için elde edilen eksiksiz, dengeli panel veri seti kullanılarak yapılan Bootstrap Panel Granger Nedensellik analizleri sonucunda bu etkinin tam tersinin de söz konusu olabileceği görülmüştür. Aynı doğrultuda, 12 model ile 5 adet bağımlı ve bağımsız değişken üzerinden yapılan analizlerin bütüncül bir şekilde değerlendirilmesi sonucunda, ‘*tersi de doğrudur (vice versa)*’ etkisinin (büyümeden yerelleşmeye doğru etkinin) de ortaya çıktığı savunulabilir. Bu durum, en azından çalışmada sınanan iki eski Doğu Bloku ve bir Okyanusya örnekleme için böyledir. Yine, ilginç bir diğer nokta da klasik etki olarak beklenen ‘*yerelleşmeden büyümeye*’ durumunun özellikle ‘*ileri düzeyde kişi başı gelire sahip*’ üç ülkede ortaya çıkmış olmasıdır. Tıpkı tersine etkide olduğu gibi üç ülkenin ikisinin üniter yapıda olduğu bu ülkelerin tümü o örneklemlerden farklı olarak G7 üyesidir.

Son söz olarak, çalışmadan belki Türkiye’ye dair de bazı çıkarsamalar yapılabilir. Türkiye ekonomik büyüme trendi itibariyle -*genel ortalamaya kıyasla oldukça dalgalı bir seyir izlemiş olsa da*-, 90’lardan günümüze ele alınan 18 ülkeden görece yüksek bir GSYİH büyüme ortalaması yakalamıştır. Son çeyrek asırlık bu gelişme veri kabul edilerek yerel yönetim kaynakları söz konusu edildiğinde ise, fotoğraf, yine aynı ülkelere kıyasla dikkat çekici bir pozitiflikte seyretmemiştir (bkz.; *Ek-1* ve *Ek-2*). Bir diğer deyişle, Türkiye istisnasız tüm yıllarda ‘*oransal olarak*’ bu ülkelerin yerel yönetimlere ayırdığı payların oldukça altında seviyelerde kalmıştır. 1994-2002 yılları arasında yaşanan kendi içindeki sıçrama dışında, ülkede atılmış olan yerel maliye politikası adımlarının (aktarılan kaynak, yenilenen yerel kanunlar veya yetki, görev ve sorumluluk devirlerinin) yerinden yönetim ve yönetişime önemli bir ivme kazandırmadığı yorumu yapılabilir. Türkiye, çalışma içerisinde panel veri analiz yöntemiyle yapılan ampirik sınamalarda ise muhtemelen yukarıda değinen yerel yönetimlere ayrılan kaynaklardaki darlık nedeniyle ne büyümeden mali yerelleşmeye ne de yerelleşmeden büyümeye doğru etki yaratmayan ülke grubu içerisinde yer alır bir görünüm sergilemiştir. Elbette yerelleşme konusu yalnızca mali yönüyle ele alındığında söz konusu sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Âdem-i merkezîyetçilik ve mali tevzine dair literatürün idari, siyasi veya sosyal yönleri ise başkaca akademik çalışmaların konusunu oluşturacaktır.

KAYNAKÇA

- AKAI, N. & SAKATA, M. (2002). Fiscal decentralization contributes to economic growth: Evidence from state level cross-section data for the Unites States, *Journal of Urban Economics*, 52(1): 93-108.
- AKAI, N., HOSOI, M. & NISHIMURA, Y. (2009). Fiscal decentralization and economic volatility: Evidence from state level cross-section data of the USA, *Japanese Economic Review*, 60(2), 223-235.
- ARELLANO, M. (2003). *Panel Data Econometrics*, Oxford University Press, New York, 2003.
- ARNSTEIN, S.R. (1969). A ladder of citizen participation, *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224.

- ASATRYAN, Z. & FELD, L.P. (2015). Revisiting the link between growth and federalism: A Bayesian model averaging approach, *Journal of Comparative Economics*, 43(3),772-781.
- ATİYAS, İ., & SAYIN, Ő. (1997). *Siyasi Sorumluluk, Yönetmel Sorumluluk ve Büte Sistemi: Bir Yeniden Yapılanma Önerisine Doğru*, TESEV Yayınları, İstanbul.
- BALTAGI, B.H. (2001). *Econometric Analysis of Panel Data, Second Edition*, John Wiley & Sons, Ltd., Chichester, 2001.
- BASKARAN, T. & FELD, L.P. (2013). Fiscal decentralization and economic growth in OECD countries is there a relationship?, *Public Finance Rev.*, 41(4), 421-445.
- BODMAN, P. (2011). Fiscal decentralisation and economic growth in the OECD, *Journal of Applied Economics*, vol. 43, 3021-3035.
- BRENNAN, D. & BUCHANAN, J.M. (1980). *The Power to Tax: Analytical Foundations of a Fiscal Constitution*, Cambridge: Cambridge University Press.
- BREUSCH, T. & PAGAN, A. (1980). The Lagrange Multiplier Test and Its Application to Model Specifications in Econometrics, *Reviews of Economics Studies*, Vol: 47, 239-253.
- BREITUNG, J. (2005). A parametric approach to the estimation of cointegration vectors in panel data, *Econometric Reviews*, 24, 151-173.
- BUCHANAN, J. (1975). *The Limits of Liberty: Between Anarchy and Leviathan*, University of Chicago Press: Chicago.
- BUSER, W. (2011). The impact of fiscal decentralization on economics performance in high-income OECD nations: an institutional approach, *Public Choice*, 149(1-2), 31-48.
- CASTLES, F. G. (1999). Decentralization and the post-war political economy, *European Journal of Political Research*, vol. 36, 27-53.
- CHU, H.P., CHANG, T. & SAGAFI-NEJAD, T. (2016). Globalization and Economic Growth Revisited: A Bootstrap Panel Causality Test. Contemporary Economic and Management Studies in Asia and Africa, *Cyrus Chronicle Journal*, May 2016, 1(1): 30-44.
- DAVOODI, H. & ZOU, H. (1998). Fiscal decentralization and economic growth: a cross-country study, *Journal of Urban Economics*, vol. 43, 244-257.
- DESAI, R.M., FREINKMAN, L. & GOLDBERG, I. (2005). Fiscal federalism in rentier regions: evidence from Russia, *J. Comp. Econ.*, 33(4), 814-834.
- Dünya Bankası (2018). <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators>
- EBEL, R. D. & YILMAZ, S. (2002). On the measurement and impact of fiscal decentralization, World Bank, *Policy Research Working Paper*, no. 2809.
- EMİL, F. & YILMAZ, H.H. (2005). Avrupa Birliği Türkiye Arasında Yerel Yönetimlerin Finansman ve Mali Yönetim Uyumlaştırılması, *20. Türkiye Maliye Sempozyumu: Türkiye’de Yeniden Mali Yapılanma*, Pamukkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü, Karahayıt-Pamukkale, 258-273.
- ENIKOLOPOV, R. & ZHURAVSKAYA, E. (2007). Decentralization and political institutions, *Journal of Public Economics*, vol. 91, 2261-2290.
- ESENER, S.. (2018). Devletin Mali İnovasyonu Açısından Saydamlık, Hesap Verilebilirlik, Katılımcılık ve Sosyal Medya, *Sosyal Medyanın İş Yaşamındaki Yeri* içerisinde: H. Yıldız (Ed.), 10. Bölüm, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ő., İstanbul, Nisan 2018, 203-233.
- ESENER, S.. & İPEK, E. (2018). The Impacts of Public Expenditure, Government Stability and Corruption on Per Capita Growth: An Empirical Investigation on Developing Countries, *Sosyoekonomi*, Vol. 26(36), 11-32.

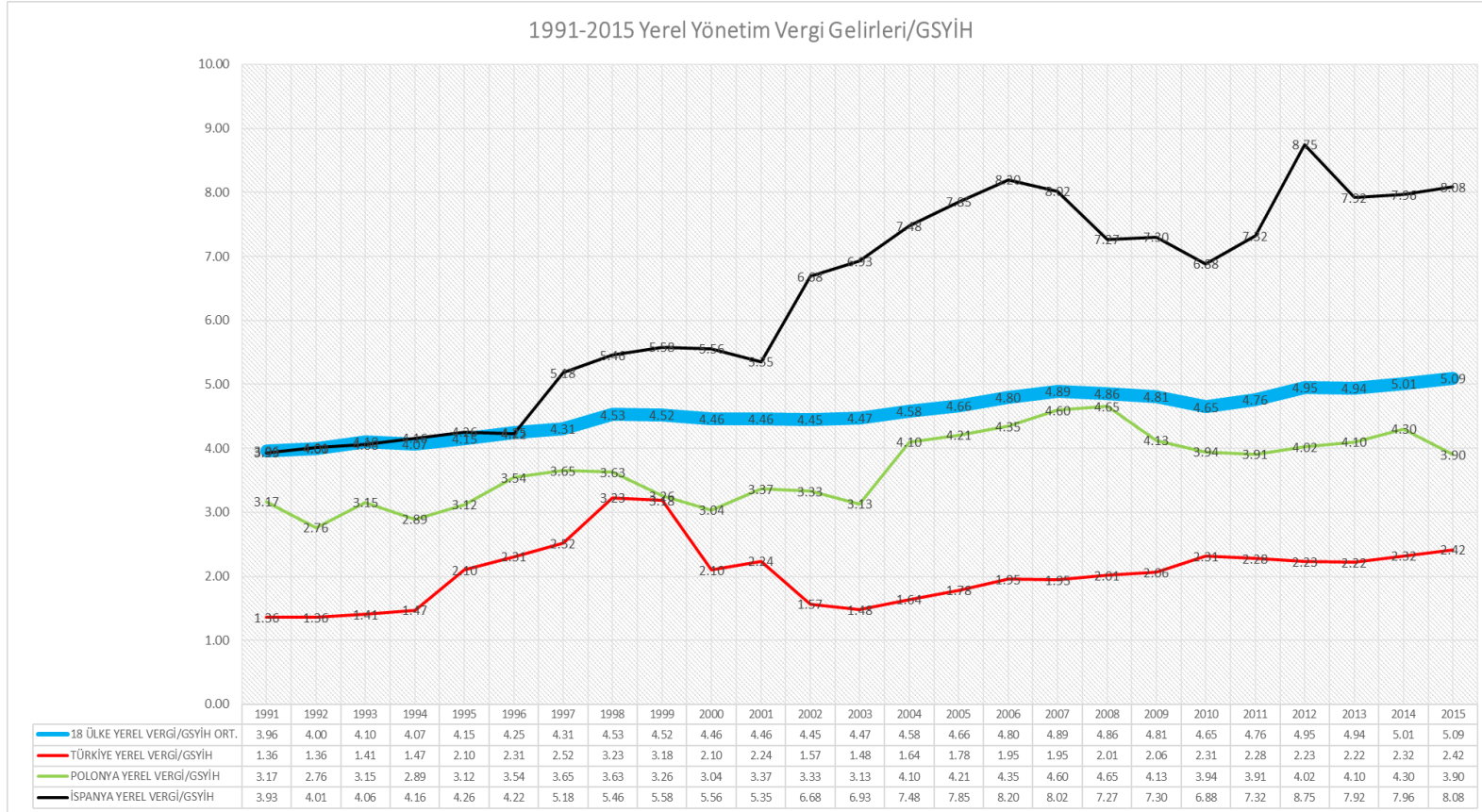
- EZCURRA, R. & RODRÍGUEZ-POSE, A. (2013). Political decentralization, economic growth and regional disparities in the OECD, *Reg. Stud.*, 47(3), 388-401.
- FALAY, N. (2011). Yönetimlerarası Mali İlişkiler ve Hizmetlerin Optimal Yerelleşmesi, *Prof. Dr. Sadık Kırbaş'a Armağan Kitabı* içerisinde: M. Koak ve S. Teker (Ed.), Okan Üniversitesi Yayınları, İstanbul, Eylül 2011, 86-92.
- FELD, L., KIRCHGASSNER G. & SCHALTEGGER, C. (2003). Decentralised Taxation and the Size of Government: Evidence from Swiss State and Local Governments, *CESifo Working Paper Series*, no. 1087.
- FIVA, J. (2006). New Evidence on the Effect of Fiscal Decentralization on the Size and Composition of Government Spending, *FinanzArchiv: Public Finance Analysis*, 62 (2): 250-280.
- FILIPPETTI, A. & SACCHI, A. (2016). Decentralization and economic growth reconsidered: The role of regional authority, *Environment and Planning C: Government and Policy*, 34(8), 1793-1824.
- GARMAN, C., HAGGARD, S. & WILLIS, E. (2001). Fiscal decentralization: A political theory with Latin American cases, *World Politics*, 53(2): 205-236.
- GEMMELL, N., KNELLER, R. & SANZ, I. (2013). Fiscal decentralization and economic growth: spending versus revenue decentralization, *Econ. Inq.*, 51(4), 1915-1931.
- GRANGER, C. W. J. (1969). Investigating causal relations by econometric models and cross-spectral methods, *Econometrica*, 37(3), 424-438.
- GRANGER, C. W. J. (2003). Some aspects of causal relationships, *Journal of Econometrics*, 112, 69-71.
- GREENE, W.H. (2003). *Econometric Analysis*, Prentice Hall, London, 5th Edition, 2003.
- GROSSMAN, P. (1989). Fiscal Decentralization and Government Size: An Extension, *Public Choice*, 62, 63-69.
- GROSSMAN, P. & WEST, E. (1994). Federalism and the Growth of Government Revisited, *Public Choice*, 79, 19-32.
- GÜLER, B.A. (2000). Yerel Yönetimleri Güçlendirmek mi? Ademi Merkeziyetçilik mi?, *ağdaş Yerel Yönetimler*, TODAİE Yayınları, Cilt 9, Sayı 2, Nisan 2000, 14-29.
- HAYEK, F. A. (1948). *Individualism and economic order*, Chicago: University of Chicago Press.
- HACKER, R.S. & HATEMI-J, A. (2006). Tests for causality between integrated variables using asymptotic and bootstrap distributions: theory and application, *Applied Economics*, 38(13), 1489-1500.
- HOBBS, T. (1839). *Leviathan*, The English Works of Thomas Hobbes, yay. William Molesworth, c. 3 içinde, Londra.
- HOOGHE, L, MARKS, G. & SCHAKEL, A.H. (2010). *The Rise of Regional Authority: A Comparative Study of 43 Democracies*, London: Routledge.
- HEALD, D. (2012). Why is Transparency About Public Expenditure So Elusive?, *International Review of Administrative Sciences*, 78(1), 30-49.
- HURLIN, C. (2008). Testing for Granger Non-Causality in Heterogeneous Panels, *Mimeo*. Department of Economics: University of Orleans.
- HUSSAIN, Y. (2014). Social Media as a Tool for Transparency and Good Governance in the Government of Gilgit-Baltistan, Pakistan, *Crossroads Asia W.P. Series*, No. 22.
- IIMI, A. (2005). Decentralization and economic growth revisited: an empirical note, *Journal of Urban Economics*, vol. 57(3), 449-461.

- KAR, M., NAZLIOĞLU, Ş. & AĞIR, H. (2011). Financial Development and Economic Growth Nexus in the MENA Countries: Bootstrap Panel Granger Causality Analysis, *Economic Modelling*, 28(1-2): 685-693.
- KÓNYA, L. (2006). Exports and Growth: Granger causality analysis on OECD countries with a panel data approach, *Economic Modelling*, vol. 23(6): 978-992.
- KWON, I. (2011). Fiscal Decentralization and Economic Growth: A Test for Granger Causality, *The Korean Journal of Policy Studies*, vol. 26(3), 161-177.
- LIGHTHART, J.E. & VAN OUDHEUSEN, P. (2017). The Fiscal Decentralisation and Economic Growth Nexus Revisited, *Fiscal Studies*, vol. 38(1), 141-171.
- MARLOW, M.L. (1988). Fiscal Decentralization and Government Size, *Public Choice*, 56, 259-269.
- MARTÍNEZ-VAZQUEZ, J., LAGO-PENAS, S. & SACCHI, A. (2017). The Impact of Fiscal Decentralization: A Survey, *Journal of Economic Surveys*, vol. 31(4), 1095-1129.
- MARTINEZ-VAZQUEZ, J. & McNAB, R. M. (2006). Fiscal decentralization, macro stability and growth, *Hacienda Publica Espanola*, vol. 179, 25-49.
- MENYAH, K., NAZLIOĞLU, S. & WOLDE-RUFAEL, Y. (2014). Financial Development, Trade Openness and Economic Growth in African Countries: New Insights from a Panel Causality Approach, *Economic Modelling*, 37: 386-394.
- MORGAN, K. (2006). Devolution and development: Territorial justice and the North-South divide, *J. Fed.*, 36, 189-206.
- MORGAN, K. (2007). The polycentric state: New spaces of empowerment and engagement?, *Reg. Stud.*, 41, 1237-1251.
- MOZOROV, B. (2017). Decentralization and Economic Growth: Specification, Measurement, and Direction of Causal Relationship, *International Journal of Public Administration*, 1-16.
- MUSGRAVE, R.A. (1959). *The theory of public finance: A study in public economy*, McGraw-Hill, New York.
- NADAROĞLU, H. (2001). *Mahalli İdareler*, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 7. Baskı, İstanbul, Ekim 2001.
- NAZLIOĞLU, Ş., LEBE, F. & KAYHAN, S. (2011). Nuclear energy consumption and economic growth in OECD countries: Cross-sectionally dependent heterogeneous panel causality analysis, *Energy Policy*, 39(10), 6615-6621.
- NELSON, M. (1987). Searching for Leviathan: Comment and Extension, *American Economic Review*, 77, 198-204.
- NGUYEN, L.P. & ANWAR, S. (2011). Fiscal decentralisation and economic growth in Vietnam, *J. Asia P. Econ.*, 16(1), 3-14.
- OATES, W.E. (1972). *Fiscal Federalism*, Harcourt Brace Jovanovich, New York.
- OATES, W.E. (1985). Searching for Leviathan: An Empirical Study, *American Economic Review*, 75, 748-757.
- OATES, W.E. (1989). Searching for Leviathan: A Reply and Some Further Reflexions, *American Eco. Review*, 79, 578-583.
- OECD (2018). <http://www.oecd.org/tax/federalism/fiscal-decentralisation-database.htm>
- PESARAN, M.H. (2004). General Diagnostic Tests for Cross Section Dependence in Panels, *CESifo WP*, 1229, *IZA Discussion Paper*, 1240.
- PESARAN, M.H. & YAMAGATA, T. (2008). Testing Slope Homogeneity in Large Panels, *Journal of Econometrics*, Vol: 142(1), 50-93.

- PESARAN, M.H., ULLAH, A. & YAMAGATA, T. (2008). A Bias-Adjusted LM Test of Error Cross-section Independence, *Econometrics Journal*, Vol: 11 (1), 105-127.
- PRUD'HOMME, R. (1995). The dangers of decentralization, *World Bank Res. Obs.*, 10, 201-220.
- QIAO, Y., MARTINEZ-VAZQUEZ, J. & XU, J. (2008). The trade-off between growth and equity in decentralization policy: China's experience, *Journal of Development Economics*, 86(1): 112-128.
- RODDEN, J. (2003). Reviving Leviathan: Fiscal Federalism and the Growth of Government, *International Organization*, 57 (4), 695-729.
- RODRÍGUEZ-POSE, A. & EZCURRA, R. (2011). Is fiscal decentralization harmful for economic growth? Evidence from the OECD countries, *J. Econ. Geogr.*, 11(4), 619-643.
- RODRÍGUEZ-POSE, A. & KROIJER, A. (2009). Fiscal decentralization and economic growth in central and eastern Europe, *Growth and Change*, vol. 40, 387-417.
- STANSEL, D. (2005). Local Decentralization and Local Economic Growth: A Cross-Sectional Examination of US Metropolitan Areas, *Journal of Urban Economics*, 57(1), 55-72.
- STEGARESCU, D. (2005). Public Sector Decentralisation: Measurement Concepts and Recent International Trends, *Fiscal Studies*, 26(3), 301-333.
- STEIN, E. (1999). Fiscal Decentralisation and Government Size in Latin America, *Journal of Applied Economics*, 2 (2), 357-391.
- SWAMY, P.A.V.B. (1970). Efficient Inference in a Random Coefficient Regression Model, *Econometrica*, 38 (2), 311-323.
- ŞEN H., KAYA, A. & ALPASLAN, B. (2018). Education, Health, and Economic Growth Nexus: A Bootstrap Panel Granger Causality Analysis for Developing Countries, *Sosyoekonomi*, Vol. 26(36), 125-144.
- THIESSEN, U. (2000). Fiscal federalism in Western European and selected other Countries: Centralization or decentralization? What is better for economic growth?, *Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung DP*, No. 224.
- THIESSEN, U. (2003). Fiscal decentralisation and economic growth in high-income OECD countries, *Fiscal Studies*, vol. 24, 237-274.
- THORNTON, J. (2007). Fiscal decentralization and economic growth reconsidered, *Journal of Urban Economics*, vol. 61(1), 64-70.
- TIEBOUT, C. (1956). A pure theory of local expenditures, *J. Polit. Econ.*, 64, 416-424.
- TIEBOUT, C. (1991). A pure theory of local government expenditures in *Urban and Regional Economics* (Eds: P. Cheshire and A. Evans), Cambridge: Cambridge Uni. Press.
- TOSUN, U. (2007). Türkiye'de Kamu Sektöründe Yeni Yönetim Felsefesi: Kaynak Kullanımında Etkinlik Açısından Bir Değerlendirme, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 19, Aralık 2007, 75-94.
- UNDP (1997). Governance for Sustainable Human Development, *UNDP Policy Document*, New York.
- WEINGAST, B. R. (1995). The economic role of political institutions: Market-preserving federalism and economic development, *Journal of Law, Economics & Organization*, 11(4), 1-31.
- WOLLER, G. M. & PHILLIPS, K. (1998). Fiscal decentralisation and LDC economic growth: an empirical investigation, *Journal of Development Studies*, vol. 34, 139-48.
- XIE, D., ZOU, H. & DAVOODI, H. (1999). Fiscal decentralization and economic growth in the United States, *Journal of Urban Economics*, 45(2): 228-239.

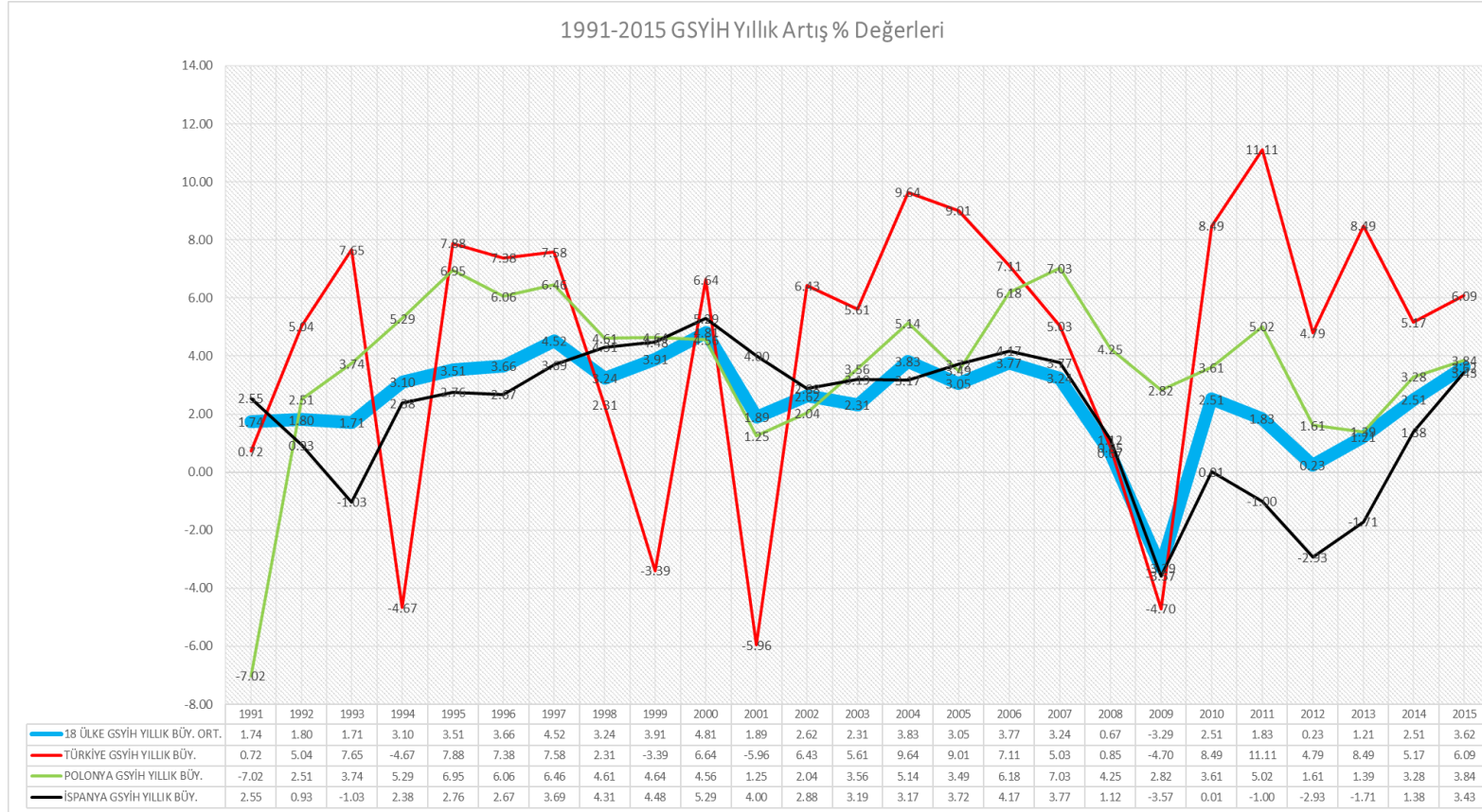
- YANG, D.L. (1997). *Beyond Beijing: Liberalization and the regions in China*, Routledge, London.
- YEUNG, R. (2009). The Effects of Fiscal Decentralization on the Size of Government: A Meta-Analysis, *Public Budgeting & Finance*, 29 (4), 1-23.
- YILMAZ, H.H., & BİÇER, M. (2010). Parlamentonun Bte Hakkının Etkin Kullanımının Yeni Bte Sistemi erevesinde Değerlendirilmesi, *Maliye Dergisi*, Sayı 158, Ocak-Haziran 2010, 201-225.
- YOUNG, A. (2000). The Razor's Edge: Distortions and incremental reform in the People's Republic of China, *NBER Working Paper*, No. 7828.
- ZELLNER, A. (1962). An efficiency method of estimating seemingly unrelated regression equations and tests for aggregation bias, *Journal of the American Statistical Association*, 57, 348-368.
- ZHANG, T. & ZOU, H. (1998). Fiscal decentralization, public spending, and economic growth in China, *Journal of Public Economics*, 67(2): 221-240

Ek-1. Analizlerde Yararlanılan Ülkelere Ait Yerel Yönetim Vergi Gelirleri (1991-2015)

Kaynak: OECD (2018) verileri çerçevesinde yazar tarafından hesaplanmış ve/veya derlenmiştir.

Ek-2. Analizlerde Yararlanılan Ükelere Ait GSYİH Artış Oranları (1991-2015)

Kaynak: Dünya Bankası (2018) verileri çerçevesinde yazar tarafından hesaplanmış ve/veya derlenmiştir.